

Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt
Graaf de Ferrarisgebouw
Koning Albert II-laan 20 bus 19 | B-1000 Brussel
Gratis telefoon 1700 | Fax +32 2 553 13 50
Email: info@vreg.be
Web: www.vreg.be

Vlaams Energieagentschap
Graaf de Ferrarisgebouw
Koning Albert II-laan 20 bus 17 | B-1000 Brussel
Gratis telefoon 1700 | Fax +32 2 553 46 01
Contact: www.energiesparen.be/info
Web: www.energiesparen.be

Eindrapport van het Vlaams Energieagentschap en de Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt

van 3 februari 2012

met betrekking tot de evaluatie van de maatregel tot toekenning van gratis
elektriciteit

INHOUDSTAFEL

1.	OPDRACHT	4
2.	WETTELIJK KADER GRATIS ELEKTRICITEIT	5
3.	PROCES	7
4.	RESTERENDE PROBLEMEN BIJ DE UITVOERING	10
4.1.	OPERATIONELE PROBLEMEN	10
4.2.	INTERPRETATIEPROBLEMEN	12
5.	KLACHTENBEELD	14
5.1.	KLACHTENBEELD 2010	14
5.2.	KLACHTENBEELD 2011	14
6.	PERCEPTIE VIA ENQUÊTES	16
6.1.	ENQUÊTE 2010	16
6.2.	ENQUÊTE 2011	19
7.	EFFECTIVITEIT	22
8.	EFFICIËNTIE	24
8.1.	KOSTEN VAN DE NETBEHEERDER	24
8.2.	KOSTEN VAN DE LEVERANCIERS	27
8.3.	ANDERE KOSTEN	27
9.	BETERE BEKENDMAKING MAATREGEL GRATIS KWH	27
10.	VISIE VAN DE STAKEHOLDERS	30
11.	ALTERNATIEVE INVULLINGEN VAN DE MAATREGEL GRATIS KWH	36
12.	CONCLUSIES	39
13.	AANBEVELINGEN	40
13.1.	ALTERNATIEVE INVULLINGEN	40
13.2.	AANBEVELINGEN BIJ BEHOUD VAN DE MAATREGEL	41
14.	BIJLAGEN	42

Lijst tabellen

Tabel 1: Eenheidsprijs gratis kWh.....	8
Tabel 2: Aantal informatievragen VREG met betrekking tot gratis kWh	15
Tabel 3: Profiel afnemers met betrekking tot bekendheid gratis kWh.....	21
Tabel 4: Ruwe inschatting globaal voor- of nadeel per typecategorie	25
Tabel 5: Verdeling huishoudens naar verbruiksklasse	26
Tabel 6: Informatie inspanningen netbeheerders met betrekking tot maatregel gratis elektriciteit	28
Tabel 7: Informatie inspanningen leveranciers met betrekking tot maatregel gratis elektriciteit	29

Lijst figuren

Figuur 1: Kennis maatregel gratis kWh in relatie tot inkomen	17
Figuur 2: Correcte toekenning gratis kWh	18
Figuur 3: Kennis maatregel gratis kWh enquête 2011	20
Figuur 4: Verandering in verbruik door maatregel gratis elektriciteit	22

1. Opdracht

Het **regeerakkoord** stelt:

“De Vlaamse Regering optimaliseert het systeem van de gratis kWh in functie van een effectieve en efficiënte ondersteuning van sociaal zwakkeren en met het oog op het zorgen voor een betere sociale bescherming”.

Uit de **Beleidsbrief energie 2010-2011**

Stand van zaken 2010

Uit de enquête die de VREG in 2009 heeft uitgevoerd bij huishoudelijke afnemers van elektriciteit bleek dat 58% van de gezinnen met de laagste inkomens en 68% van alle gezinnen weet dat ze recht hebben op de jaarlijkse toekenning van gratis kWh. De Vlaamse Regering besliste daarop het systeem van de gratis kWh te optimaliseren in functie van een effectieve en efficiënte ondersteuning van sociaal zwakkeren en met het oog op het zorgen voor een betere sociale bescherming. In 2010 werd het overleg opgestart met de energieleveranciers om te zoeken naar een effectieve en efficiënte manier om er voor te zorgen dat de afnemers van elektriciteit op basis van hun afrekeningsfactuur worden herinnerd aan hun recht op gratis elektriciteit.

Planning 2011

Om het bewustzijn van de Vlaamse gezinnen te verhogen, zullen de energieleveranciers verplicht worden om vanaf 2011 op hun afrekeningsfacturen informatie te verstrekken aan hun klanten over het recht van huishoudelijke afnemers op een gratis hoeveelheid elektriciteit. Er wordt een optimalisering doorgevoerd van het systeem van de gratis kWh in functie van een effectieve en efficiënte ondersteuning van sociaal zwakkeren en met het oog op het zorgen voor een betere sociale bescherming. In de loop van 2011 stellen het Vlaams Energieagentschap en de VREG een evaluatierapport op over de gratis kilowattuur op basis waarvan ik een voorstel zal doen aan de Vlaamse Regering met betrekking tot de in het regeerakkoord voorziene optimalisatie. Deze evaluatie zal parallel verlopen aan de voorziene evaluatie van de sociale openbare dienstverplichtingen.

Scope van de opdracht

De minister van energie gaf aan het VEA en de VREG de opdracht om na te gaan in hoeverre de gratis kWh momenteel presteert als herverdelend systeem “binnen het tarief”.

Hierbij moet rekening worden gehouden met het aspect rationeel energiegebruik, dat van bij de aanvang samen met het sociale aspect de bestaansreden vormde voor de invoering van de regeling. Belangrijk aandachtspunt hierbij is de eventuele verdere regionalisering van de bevoegdheid energie in het bijzonder op vlak van bepaling van distributienettarieven en de evolutie van het tarifaire systeem bij de toename decentrale productie. Overheveling van de tariefbevoegdheid heeft immers ook potentiële impact op onder andere een eventueel maximum tarief, progressiviteit / degressiviteit van de tarieven (bvb. ter stimulering van REG, netwerkefficiëntie, internationale concurrentie, ...), de verhouding tussen tarieven voor de aansluiting op het netwerk en de productie/injectie van elektriciteit en aardgas, heffingen en retributies, ... Een evaluatie vanuit een brede invalshoek betekent ook dat de maatregel gratis kWh beoordeeld kan worden in relatie tot zich aandienende marktevoluties op vlak van onder andere decentrale productie, de invoering van slimme meters, stijging / daling energieprijzen, concurrentieverhoudingen, tendensen in investerings- en uitbatingskosten,....

2. Wettelijk kader gratis elektriciteit

2.1. Decreet van 8 mei 2009 houdende algemene bepalingen betreffende het energiebeleid - Energiedecreet

TITEL V. DE JAARLIJKSE TOEKENNING VAN EEN GRATIS HOEVEELHEID ELEKTRICITEIT

ART. 5.1.1.

§ 1. Iedere huishoudelijke afnemer en elke titularis van het toegangspunt van een gebouw, zoals bedoeld in § 3, heeft recht op de jaarlijkse toekenning van een gratis hoeveelheid elektriciteit.

§ 2. De gratis hoeveelheid elektriciteit die aan de huishoudelijke afnemer wordt toegekend, wordt als volgt berekend: 100 kWh + (100 kWh x het aantal natuurlijke personen dat gedomicilieerd is in de woning in kwestie).

§ 3. Voor wat appartementsgebouwen, bejaardentehuizen en andere gebouwen betreft waar elektriciteit afgenomen wordt door verschillende natuurlijke personen die gedomicilieerd zijn op een adres in het betrokken gebouw en die niet over een aparte aansluiting beschikken, wordt de gratis hoeveelheid elektriciteit berekend als volgt : 100 kWh + (100 kWh x het aantal personen dat gedomicilieerd is op een adres in het betrokken gebouw).

De titularis van het toegangspunt van het gebouw, bedoeld in het vorig lid, zorgt ervoor dat de geldelijke voordelen van de gratis hoeveelheid elektriciteit verdeeld worden over de verschillende personen die gedomicilieerd zijn op een adres in het betrokken gebouw.

§ 4. De elektriciteitsdistributienetbeheerder brengt iedere leverancier op de hoogte van het aantal gedomicilieerde personen op het adres van de afnamepunten waarop die leverancier levert.

§ 5. De geldelijke tegenwaarde van de gratis hoeveelheid elektriciteit, vermeld in § 2 en § 3, wordt door de leverancier in mindering gebracht op de eerste afrekeningsfactuur die de titularis van het afnamepunt jaarlijks ontvangt na verstrekking van de gegevens, vermeld in § 4.

De hoeveelheid elektriciteit die in mindering wordt gebracht kan niet meer bedragen dan het jaarlijks verbruik op de desbetreffende aansluiting op het distributienet.

§ 6. De geldelijke tegenwaarde van de gratis hoeveelheid elektriciteit, vermeld in § 2 en § 3, wordt door de netbeheerder van de titularis van het afnamepunt gecompenseerd ten aanzien van de leverancier.

§ 7. De Vlaamse Regering kan nadere regels vastleggen betreffende de manier waarop de hoeveelheid elektriciteit, vermeld in § 2 en § 3, wordt aangerekend op de factuur, zoals vermeld in § 5, en wordt gecompenseerd, zoals vermeld in § 6.

2.2. Besluit van de Vlaamse Regering van 19 november 2010 houdende algemene bepalingen over het energiebeleid - Energiebesluit

TITEL IV. De jaarlijkse toekenning van een hoeveelheid gratis elektriciteit

ART. 4.1.1.

§ 1. De leverancier die op 1 april van een bepaald jaar elektriciteit levert aan een huishoudelijke afnemer, vermeldt uiterlijk op de eerste afrekeningsfactuur die hij na 1 mei van dat jaar aan de betrokken afnemer voorlegt, onder de benaming « korting gratis elektriciteit », de hoeveelheid elektriciteit, vermeld in artikel 5.1.1 van het Energiedecreet van 8 mei 2009. Hij vermenigvuldigt die hoeveelheid met de eenheidsprijs per kWh en trekt dat bedrag vervolgens af van het normaal te betalen bedrag.

De eenheidsprijs per kWh wordt jaarlijks door de VREG berekend voor 1 maart van het jaar in kwestie, gepubliceerd op haar website en onmiddellijk ook bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad.

§ 2. Als het verbruik van de afgelopen twaalf maanden lager is dan de hoeveelheid elektriciteit, vermeld in paragraaf 1, wordt de te vermelden hoeveelheid elektriciteit, vermeld in paragraaf 1, beperkt tot het door de meetinstallatie van de aansluiting op het distributienet gemeten netto verbruik tussen afname en eventuele injectie op het distributienet van de afgelopen twaalf maanden.

Als de leverancier niet op de hoogte is van het verbruik van de laatste twaalf maanden, vraagt hij dat op bij de netbeheerder. De netbeheerder beschikt over een periode van twintig werkdagen om die gegevens te verstrekken.

Voor de afnemers waarvan geen verbruiksgegevens van de laatste twaalf maanden bekend zijn, wordt het verbruik lineair geëxtrapoleerd op basis van het aantal maanden waarop het door de netbeheerder meegedeelde verbruik betrekking heeft.

§ 3. Als een huishoudelijke afnemer geen of onvoldoende gratis elektriciteit heeft ontvangen overeenkomstig de bepalingen, vermeld in paragraaf 1, meldt hij dat aan de betrokken leverancier. Die bezorgt aan de huishoudelijke afnemer een document waarin hij moet aangeven hoeveel aantal personen op 1 januari van het jaar in kwestie gedomicilieerd waren op het adres van de aansluiting in kwestie. De huishoudelijke afnemer stuurt dat document ingevuld en ondertekend terug naar de leverancier. De leverancier stuurt binnen een maand na de ontvangst van die verklaring een creditnota ter waarde van de onterecht niet-toegekende of onvoldoende toegekende gratis elektriciteit, overeenkomstig de principes, vermeld in paragraaf 1, of verrekent het bedrag op een factuur die binnen een maand na de ontvangst van die verklaring aan de afnemer wordt gericht.

§ 4. Indien een huishoudelijke afnemer verhuisd is in de periode tussen 1 januari en 1 april van het jaar in kwestie, zal de leverancier met wie hij een leveringscontract heeft op 1 april van het betrokken jaar, op basis van het aantal gedomicilieerde personen in de woning waar hij gedomicilieerd was op 1 januari van het betrokken jaar, gratis elektriciteit toekennen conform de paragrafen 1, 2 en 3.

ART. 4.1.2.

§ 1. De leverancier wordt door de netbeheerder vergoed voor de bedragen die hij met toepassing van artikel 4.1.1, § 1, heeft afgetrokken of zal aftrekken van de facturen van de huishoudelijke afnemers die op het net van de betrokken netbeheerder zijn aangesloten, en factureert die bedragen aan de betrokken netbeheerder.

De VREG stelt in overleg met de betrokken sector de nadere regels vast voor de praktische uitvoering van het eerste lid.

§ 2. De gratis elektriciteit die de leverancier of de netbeheerder moet leveren ter uitvoering van andere wetten en decreten, wordt vergoed op basis van de regels, vermeld in de desbetreffende wetten en decreten.

ART. 4.1.3.

De netbeheerder verstrekt jaarlijks voor 15 april aan de leverancier die elektriciteit levert via zijn distributienet, de gegevens over het aantal inwoners die op 1 januari van het betreffende jaar gedomicilieerd zijn op het adres van het leveringspunt van de afnemers die door de betreffende leverancier op 1 april worden bevoorrad. De VREG bepaalt de wijze waarop en de vorm waarin de netbeheerder de gegevens verstrekt aan de leverancier.

ART. 4.1.4.

De VREG bepaalt de nadere technische toepassingsvoorwaarden van deze titel.

3. Proces

De verrekening van de gratis elektriciteit gebeurt op de jaarlijkse eindfactuur van de leverancier onder de vermelding "korting gratis elektriciteit". De maatregel voor de toekenning van de gratis elektriciteit lijkt eenvoudig, maar aan de toepassing ervan gaan heel wat informatiestromen vooraf.

Iedere distributienetbeheerder maakt jaarlijks vóór 15 april de gegevensnodig voor de verrekening van de gratis hoeveelheid elektriciteit, over aan de leveranciers die elektriciteit leveren via zijn distributienet. Elke leverancier krijgt de gegevens voor de toegangspunten die door hem van elektriciteit werden voorzien op 1 april van het betrokken jaar en waarvan de domiciliegegevens bekend zijn bij de netbeheerder.

Aan deze rapportering gaan een aantal informatiestappen vooraf:

- In eerste instantie vragen de netbeheerders bij het Rijksregister de gegevens op met betrekking tot het aantal gedomicilieerden op 1 januari 20NN voor de toegangspunten aangesloten op hun net. Deze informatie kan vanzelfsprekend pas na 1 januari van het betrokken jaar opgevraagd worden.
- Het Rijksregister verwerkt de aanvraag en maakt gegevens over aan de netbeheerders.
- Daarna linken de netbeheerders de gegevens die ze ontvangen van het Rijksregister aan hun interne databases.
- Vervolgens kijken ze welke toegangspunten beleverd worden door elke leverancier op 1 april van het betrokken jaar en geven ze vóór 15 april 20NN aan elke leverancier de gegevens van diens klanten door. De leveranciers kunnen om privacyredenen deze gegevens niet rechtstreeks opvragen bij het Rijksregister (en zo een aantal stappen uitsluiten). De Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer (<http://www.privacycommission.be/nl>), waakt hier streng over.
- Vanaf de ontvangst van de gegevens van de netbeheerders (uiterlijk op 14 april 20NN) hebben de leveranciers dan iets meer dan 2 weken de tijd om de gegevens aan hun eigen facturatiesysteem te koppelen zodat ze uiterlijk vanaf 1 mei 20NN de gratis elektriciteit voor het jaar 20NN kunnen toekennen. De leverancier gaat als volgt te werk: hij kent een korting toe op de factuur ter waarde van het aantal gratis kWh elektriciteit waarop het gezin recht heeft, vermenigvuldigd met de gewogen gemiddelde kWh-marktprijs voor huishoudelijke verbruikers zoals berekend en gepubliceerd door de VREG.

Een voorbeeld: Stel een gezin met vader, moeder en 2 kinderen: zij hebben recht op 500 kWh gratis stroom (mits hun netto verbruik ook minimum 500 kWh bedraagt). Dit levert hen een financieel voordeel op van 95,72 euro:

500 kWh gratis elektriciteit x 15,210 eurocent/kWh (zie onderstaande tabel) x 1,21 BTW = 95,72 euro

Hierbij een overzicht van de vastgelegde eenheidsprijzen van de laatste jaren:

Tabel 1: Eenheidsprijs gratis kWh

Gratis kWh voor het jaar	eenheidsprijs (excl. BTW)
2005	13,3875 eurocent/kWh
2006	13,8519 eurocent/kWh
2007	14,5485 eurocent/kWh
2008	14,2519 eurocent/kWh
2009	15,4244 eurocent/kWh
2010	14,7386 eurocent/kWh
2011	15,8210 eurocent/kWh

Sinds 2008 berekent de VREG de eenheidsprijs voor de gratis hoeveelheid elektriciteit. Het Energiebesluit stelt dat deze eenheidsprijs jaarlijks door de VREG berekend wordt voor 1 maart van het jaar in kwestie, gepubliceerd wordt op haar website en onmiddellijk ook bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad. Deze timing is krap. Immers, op 1 januari (en soms zelfs in de loop van de maand januari) verandert er veel: nieuwe nettarieven, nieuwe heffingen, nieuwe kosten voor groene stroom en WKK,....

De VREG berekent maandelijks indicatieve jaarprijzen voor een aantal typecategorieën van huishoudelijke afnemers in Vlaanderen. Deze prijzen zijn incl. BTW. De prijzen van januari zijn de basis voor de berekeningen.

Typecategorie	Jaarverbruik (in kWh)		
	dagtarief	nacht tarief	excl. nacht
Da (kleine verbruiker)	600	0	0
Db	1.200	0	0
Dc (doorsnee gezin)	1.600	1.900	0
Dc1 (doorsnee gezin)	3.500	0	0
Dd	3.600	3.900	0
De (grote verbruiker, met accumulatieverwarming)	3.600	3.900	12.500
De1 (grote verbruiker, met accumulatieverwarming)	7.500	0	12.500

Bij elke categorie houdt de VREG rekening met de specifieke korting van de gratis hoeveelheid elektriciteit: gratis elektriciteit (kWh) x eenheidsprijs per kWh.

Typecategorie	Aantal gezinsleden	Gratis hoeveelheid elektriciteit (kWh)
Da	1	$100 + (1 \times 100) = 200$
Db	2	$100 + (2 \times 100) = 300$
Dc	3	$100 + (3 \times 100) = 400$
Dc1	3	$100 + (3 \times 100) = 400$
Dd	4	$100 + (4 \times 100) = 500$
De	4	$100 + (4 \times 100) = 500$
De1	4	$100 + (4 \times 100) = 500$

Daarnaast houdt de VREG ook rekening met het relatieve belang van het distributienetgebied en met het marktaandeel van elk geleverd product. Deze resultaten vormen de basis bij de berekening van de eenheidsprijs per kWh voor de jaarlijkse hoeveelheid gratis elektriciteit.

Als we de gewogen gemiddelde prijzen delen door het overeenkomstige jaarverbruik (kWh) krijgen we voor elke typecategorie een bedrag in €/kWh. Dat wordt vermenigvuldigd met het door de Indexcommissie toegekende gewicht, wat het percentage Belgische gezinnen per categorie weerspiegelt. De som van de bekomen getallen is de eenheidsprijs (€/kWh, incl. BTW) die van toepassing is in het betreffende jaar.

Typecategorie Huidig gewicht toegekend door de Indexcommissie

Da	2%
Db	14%
Dc	12%
Dc1	32%
Dd	30%
De	10%
De1	0%
	= 100%

Typecategorie Eenheidsprijs (c€/kWh) excl. BTW

2008	14,2519
2009	15,4244
2010	14,7386
2011	15,8210

Hoe sneller de informatiestromen verlopen, hoe sneller de leverancier kan starten met de toekenning van de gratis elektriciteit van het betrokken jaar. De praktijk leert echter dat vooral de koppeling van de datastromen niet eenvoudig is waardoor niet vroeger dan 1 mei gestart wordt met de verrekening van deze korting.

Wie dus zijn jaarlijkse afrekening in de periode mei-december 20NN krijgt, krijgt op die afrekening ook de korting 20NN verrekend.

Wie zijn jaarlijkse afrekening in de periode januari-april 20NN krijgt, krijgt op die afrekening nog de korting van het voorgaande kalenderjaar verrekend.

Wie geen of te weinig korting ontving, moet zijn leverancier contacteren (degene die leverde op 1 april van het jaar waarop de gratis elektriciteit van toepassing is) om de fout recht te zetten. De leverancier kan eventueel vragen een verklaring in te vullen met betrekking tot de gezinssamenstelling (aantal gedomicilieerden) op 1 januari van het betrokken gezin. Het besluit vereist niet dat dit een bewijs van gezinssamenstelling uitgereikt door de gemeente is.

De afnemer moet dan binnen een maand de ontbrekende gratis elektriciteit toegekend krijgen. Dat gebeurt via een aparte creditnota of via een verrekening met de volgende voorschot- of eindfactuur.

De leverancier kan de korting die hij heeft toegekend recupereren bij de netbeheerder. De VREG heeft in een beslissing bepaald hoe deze recuperatie moet gebeuren¹. Het komt er op neer dat de distributienetbeheerder jaarlijks een berekening maakt van het bedrag dat hij aan iedere leverancier zal moeten toekennen voor de verrekening van de gratis hoeveelheid elektriciteit van het betrokken jaar. Op de twaalfde werkdag van elke maand keert de netbeheerder één twaalfde van dit bedrag uit aan de betrokken leverancier gedurende een volledig jaar lopende van 1 mei van het betrokken jaar, tot 1 mei van het daaropvolgende jaar. Elk jaar maakt iedere leverancier op 1 mei een staat op van de gratis hoeveelheid elektriciteit die hij in de voorafgaande 12 maanden toegekend heeft aan zijn

¹<http://www.vreg.be/sites/default/files/beslissingen/besl-2009-2771.pdf>

klanten. De leverancier maakt, ten laatste op 15 mei, deze staat over aan de betrokken distributienetbeheerders. De netbeheerder voert hierop controles uit en keert dan het eventuele saldo (bedrag meegedeeld door leveranciers minus de 12 voorschotten) uit aan de leverancier.

De netbeheerder verrekenet de korting via de nettarieven en doet hier dus geen voordeel aan.

De regeling is dus inderdaad niet eenvoudig. Via zijn website (<http://www.vreg.be/gratis-elektriciteit>), nieuwsbrieven en via laagdrempelige communicatiekanalen van de gemeenten (bv gemeentelijk infoblaadje) probeert de VREG de burgers op dit recht te wijzen en dit zo eenvoudig mogelijk uit te leggen.

4. Resterende problemen bij de uitvoering

4.1. Operationele problemen

Volgende operationele problemen werden gemeld door leveranciers en netbeheerders tijdens een vergadering van de VREG rond dit onderwerp:

- **Regeling voor bewoners van gebouwen met verschillende wooneenheden en slechts 1 aansluiting**

Als deze ene aansluiting bijvoorbeeld op naam van de syndicus/verhuurder staat en diens ondernemingsnummer werd ingevuld, dan krijgen deze bewoners geen gratis kWh. Het was echter de bedoeling van de wetgever om gezinnen die de keuze hadden tussen het residentiële of professionele statuut, geen gratis kWh (en andere sociale maatregelen) toe te kennen als zij opteren voor het professionele statuut. In dat geval genieten ze immers al van boekhoudkundige en fiscale voordelen. Bij deze gezinnen is dat echter niet het geval: zij hadden geen keuze en genieten niet van de aftrekbare kosten en BTW. Daarom moeten zij wel gratis kWh krijgen. De syndicus zou bij de gemeente kunnen navragen hoeveel bewoners er gedomicilieerd zijn op elk adres en de gratis kWh doorrekenen, maar botst hierbij op de grenzen van de privacywetgeving. Minstens één leverancier keert in dat geval ook gratis kWh uit, maar klaagt aan dat dit jaarlijks moet rechtgezet worden wat arbeidsintensief is. Voor rusthuizen is er in de databestanden van deze leverancier wel een specifieke code 'gemeenschap' ingevoerd.

- **'Dode' periode tussen 1/1 en 1/4: lastig te managen**

De meeste problemen/vragen/klachten hebben te maken met deze periode: de foto van het rijksregister van 1 januari wordt genomen als start voor de jaarlijkse toekenning maar vanzelfsprekend wijzigt er in de volgende 4 maanden nog heel wat. Kan deze periode niet ingekort worden? De netbeheerders stellen dat het al moeilijk is om de matching te doen in deze periode. Als het Rijksregisternummer gekend zou zijn, zou dit sneller kunnen. Electrabel Customer Solutions, Luminus, EBEM, Essent Belgium en Eandis zijn sinds maart 2011 gemachtigd om het Rijksregisternummer op te vragen aan hun residentiële eindafnemers, dit intern op te slaan en te gebruiken als unieke identicator in de uitwisseling van identificatiegegevens met de FOD Economie, doch uitsluitend met het oog op de automatische toepassing van de sociale maximumprijzen aan beschermde residentiële eindafnemers². De andere leveranciers/netbeheerder voldoen mogelijk nog niet aan de voorwaarden die door de CPBL³ in haar beraadslaging werden gesteld.

Kan bij uitbreiding gevraagd worden om dit nummer ook te gebruiken in het kader van deze sociale maatregel? Mag de Federale Overheidsdienst dit aanleveren aan de leveranciers?

- **Periode 1/4 - 1/5: verhuizende klanten, leverancierswissels**

In deze periode koppelt de leverancier de bestanden die hij van de netbeheerder kreeg aan zijn eigen bestanden. Verhuizingen en leverancierswissels in deze periode met bijhorende

²http://www.privacycommission.be/nl/decisions/national_register/deliberations/Lijst-begunstigden-RR74-2009.html en http://www.privacycommission.be/nl/docs/RR-RN/2009/beraadslaging_RR_074_2009.pdf

³ Commissie ter Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer

afrekeningen zorgen hier ook voor problemen zodat nadien veel manuele rechtzettingen moeten gebeuren.

- **Tijdigheid/correctheid van overgemaakte gegevens door netbeheerders aan leveranciers**

De door de netbeheerders aan de leveranciers overgemaakte gegevens zouden veel fouten bevatten. De netbeheerders reageren door te stellen dat ook de leveranciers het veld RES vaak niet correct aanleveren. De leverancier is binnen het berichtenverkeer eigenaar van het veld RES en bepaalt of zijn klant al dan niet als residentieel aangemerkt moet worden. Er bestaan echter verschillende definities van een residentieel klant, afhankelijk van de wetgeving/toepassing. In het kader van de sociale openbaardienstverplichtingen en van de toekenning gratis elektriciteit, moeten de afnemers gedomicilieerd zijn op het toegangspunt en moet het contract op privénaam staan. Voor REG-toepassingen is de domicilievereiste niet altijd noodzakelijk. In het berichtenverkeer bestaat echter slechts één veld 'RES/NON-RES' wat dit bemoeilijkt. De VREG pleit al jaren voor een opsplitsing van dit veld naargelang de toepassing.

Bovendien stelt de beslissing van de VREG dat de gratis kWh moet worden toegekend als de klant op het moment van de eerste eindfactuur na 1 mei RES is. De voorbereiding voor de toekenning start evenwel al op 1 januari van elk jaar, terwijl deze status nadien nog kan veranderen.

- **Rechtzettingen gratis elektriciteit voor het verleden: hoe recupereren? Hoe lang terug gaan in de tijd?**

Noch in het Energiedecreet, noch in het Energiebesluit staat iets vermeld rond de retroactiviteit. Dit wordt niet wettelijk geregeld. De VREG heeft hierover bewust nooit een advies gepubliceerd, maar is van oordeel dat, geïnspireerd op het akkoord 'De consument in de vrijgemaakte elektriciteits- en aardgasmarkt', minimum 2 jaar moet rechtgezet worden => dus rechtzetting van de recentste afrekening waarbij normaal gezien gratis kWh moest toegekend worden en men vaststelt dat deze niet correct verrekend werd + de afrekening van het jaar voordien.

De VREG vindt het echter positief dat leveranciers verder terug gaan in de tijd om deze correcties toe te kennen maar beseft wel dat dit kosten veroorzaakt.

⇒ Mogelijke oplossing: regeling opnemen in de wetgeving.

Er is bovendien geen procedure voor deze rechtzetting. Rechtzettingen kunnen niet meegenomen worden in de jaarlijkse terugleverstaten. Sommige leveranciers nemen dit verschil op zich als een vorm van commerciële geste (bluts versus buil).

⇒ Mogelijke oplossing: naast de jaarlijkse terugmelding op 15/5 een aparte rechtzettingsterugmelding voor de voorgaande jaren? De netbeheerders zouden dan wel moeten controleren op dubbele terugmeldingen.

- **Te korte periode voor overmaken van het overzicht gratis kWh van het afgelopen kalenderjaar aan netbeheerder: uiterlijk op 15 mei van het jaar nadien**

Deze periode is te kort. Er volgen nadien nog heel wat rechtzettingen.

⇒ Mogelijke oplossing: wat als leveranciers in plaats van op 15/5/2012 pas op 15/5/2013 de terugleverstaten voor toekenning 2011 aanleveren? Dan zitten hierin al heel wat rechtzettingen vermeld. Er kan inderdaad gekeken worden welke datum ideaal is om de terugleverstaten in te dienen, maar ook de impact op de tarieven moet worden meegenomen.

- **Te korte periode voor aanlevering bewijsdocumenten van klanten op vraag van de netbeheerder: binnen 10 werkdagen**

10 dagen is wel heel kort om aan de klanten te vragen om de attesten aan te leveren en deze dan nog eens door te geven aan de netbeheerder. Dit is niet in het besluit geregeld. De netbeheerders hebben hier begrip voor en passen dit soepel toe. Als ze dit streng zouden toepassen, levert dit wel problemen op.

Voor enkele van deze problemen werden volgende mogelijke oplossingen naar voor geschoven:

1) Algemene oplossing met betrekking tot terugleverstaten leverancier -> netbeheerder: Is het niet mogelijk om een revisor te laten attesteren hoeveel gratis kWh een leverancier heeft toegekend in een bepaald jaar. De netbeheerder vergoedt dit bedrag dan zonder dat hij dit moet controleren? Attestatie

door een revisor of accountant wordt in Nederland bijvoorbeeld gebruikt met betrekking tot informatie die moet worden overgemaakt aan de regulator maar veroorzaakt wel extra kosten en kan een toetredingsbarrière zijn voor kleine leveranciers.

2) Probleemspecifieke oplossing: syndicus, kloosters, enz. moeten zich jaarlijks voor 1 april aanmelden bij de netbeheerder (of via hun leverancier doorgeven) zodat de netbeheerders deze mee kunnen opnemen in hun staten naar de leveranciers toe. De netbeheerder zou dit wel moeten kunnen controleren met het Rijksregister. Dit vergt ook extra administratie en deze instanties moeten er ook jaarlijks aan denken.

Deze denkpistes werden voorlopig niet verder uitgewerkt.

4.2. Interpretatieproblemen

Naast bovenstaande operationele problemen, krijgt de VREG nog steeds heel wat vragen van leveranciers met betrekking tot specifieke situaties:

- Heeft een ambassadeur die in Vlaanderen woont recht? Neen, hij wordt geacht gedomicilieerd te zijn in zijn land van herkomst.
- Heeft iemand die in de loop van 2011 naar Vlaanderen verhuist recht op gratis kWh 2011? Volgens de wetgeving wel, maar dit levert een aantal praktische problemen op:
 - Gezinssamenstelling: domiciliegegevens op 1/1 gebruiken, ongeacht waar hij woonde want het decreet/besluit bepaalt niet dat de afnemer op 1/1 in Vlaanderen moest wonen.
 - Leverancier die op 1 april levert: als hij uiterlijk op 1 april verhuist naar Vlaanderen, is dit geen probleem. Maar als hij later verhuist, had hij op 1 april wel een leverancier in het andere gewest of land, maar zal deze de korting niet toekennen want de betrokken leverancier krijgt geen recuperatie van de netbeheerder in Vlaanderen, tenzij de leverancier bijvoorbeeld ook in Wallonië levert.
 - Hoeveel?: de leverancier beschikt slechts over het verbruik in Vlaanderen, bijvoorbeeld slechts voor december => toch extrapoleren op 12 maanden hoewel de overige 11 maanden in ander gewest/land verbruikt werd.
- Krakkers/Campingbewoners: hebben recht want de gemeente moet blijikbaar domicilie toestaan aan deze mensen, maar door deze toekenning wordt de situatie meer en meer geregulariseerd. Is dit de bedoeling van de wetgever?
- Verhuis op 31/3 maar de aansluiting werd pas gerealiseerd op 2/4, dus de klant had geen leverancier op 1/4: dit is weliswaar een uitzondering maar vergt opnieuw een manuele rechtzetting
- Quid conciërge? Krijgt hij verloning deels op basis van kost en inwoon en wordt de energiefactuur betaald door het bedrijf of wordt dit toch verrekend met hem?
- Wat met studenten (en bij uitbreiding andere huurders) die gedomicilieerd zijn op hun kot maar geen aparte meter hebben? De kotbaas zal in dat geval eventueel gratis kWh krijgen voor deze student maar rekent hij dat ook correct door? Dit valt niet te controleren gezien de student een all-in huurcontract zal hebben.
- Netto verbruik:
 - Zonnepanelen: heel wat PV-eigenaars hebben hun installatie berekend op hun verbruik zonder rekening te houden met de gratis kWh waarop ze recht hebben, vaak op aanraden van hun installateur die natuurlijk zoveel mogelijk wil verkopen. Gezien hun netto verbruik daardoor minder is dan de gratis kWh waarop ze recht hebben, zijn ze soms misnoegd. Doch de wetgeving hierover is duidelijk. Echter, deze mensen zullen hun verbruik opdrijven omdat ze toch een deel gratis krijgen en dat kan evenmin de bedoeling zijn van de wetgever.
 - Er zijn ook leveranciers (ondermeer Electrabel Customer Solutions) die in hun facturatiesysteem tot nog toe geen rekening hielden met feit dat de toe te kennen gratis kWh het netto verbruik niet mag overtreffen. Dit resulteert dan soms in een creditnota wat in dit geval niet zou mogen. De controles van leveranciers en netbeheerders blijken hier niet waterdicht.
 - Meerdere eindafrekeningen per jaar: Naar aanleiding van een meterwissel of een switch, krijgt een klant soms een tussentijdse afrekening. Heel wat leveranciers kijken

bij de tussentijdse afrekening enkel naar het verbruik van die afrekening om te bepalen of het netto verbruik hoger ligt dan de kWh waarop een klant recht heeft. In principe moet dit verbruik herrekend worden naar 12 maanden. Doch ook de manier waarop deze herrekening moet gebeuren, is niet eenduidig bepaald.

- Een klant met een netto verbruik van bijvoorbeeld 490 kWh die recht heeft op 500 kWh gratis, heeft niet noodzakelijk een nulfactuur tot gevolg. Immers, het netto verbruik wordt afgerekend aan de prijs van de leverancier terwijl de korting gratis kWh wordt verrekend aan de eenheidsprijs. Het feit dat de klanten in dit geval geen nulfactuur krijgen, valt ook moeilijk uit te leggen.
- Rusthuizen/serviceflats: Het besluit bepaalt expliciet dat de bewoners recht hebben. Voor bewoners met een aparte elektriciteitsmeter per flat, is er geen probleem. Zij hebben recht op 200 kWh (als 1 bewoner per flat) of 300 kWh (als 2 bewoners per flat). Als ze echter geen aparte meter hebben, krijgt de hele blok 100 kWh + 100 kWh per inwoner van deze serviceflats/rusthuis. Dan krijgt de bewoner dus maar 100 kWh. Vraag is wel of deze bewoners in dat geval een energieafrekening krijgen dan wel of ze 1 integrale factuur voor alle diensten krijgen. In het laatste geval wordt het moeilijk om te zien of die 100 kWh gratis hierin verrekend werd. Als de eigenaar/syndicus deze gratis kWh niet correct verrekent, moet deze hierop gewezen worden maar dit is minder evident dan de energieleveranciers te berispen/controleren.
- Gezinsmodulatie:
 - Er wordt vertrokken van de situatie op 1/1: wijzigingen in de gezinssituatie na 1/1 (geboorte, overlijden, verhuis van een gezinslid) hebben geen invloed op de gratis kWh voor het betrokken jaar. Ook hierover worden vaak vragen gesteld omdat mensen (onterecht) klagen dat ze te weinig gratis elektriciteit gekregen hebben.
 - wat bij co-ouderschap? Het voordeel van de gratis kilowattuur is gekoppeld aan de domiciliëring (zie artikel 5.1.1, §2-3 Energiedecreet) en houdt geen rekening met de nieuwe maatschappelijke realiteit van co-ouderschap. De netbeheerder heeft uiteraard geen zicht op dit aspect van de gezinssamenstelling zodat hiermee geen rekening gehouden kan worden.
- Extrapolatie als geen verbruiksgegevens over 12 maanden bekend zijn:

Art.4.1.1 §2 stelt: "Voor de afnemers waarvan geen verbruiksgegevens van de laatste twaalf maanden bekend zijn, wordt het verbruik lineair geëxtrapoléerd op basis van het aantal maanden waarop het door de netbeheerder meegedeelde verbruik betrekking heeft."

Hier stelt zich de vraag of lineaire extrapolatie correct is. Voor elektriciteit speelt dit weliswaar minder dan voor aardgas, maar voor PV-eigenaars kan dit leiden tot een ander resultaat naargelang de te extrapoleren verbruiksgegevens betrekking hebben op de zomermaanden dan wel op de wintermaanden. Extrapolatie aan de hand van SLP's lost dit laatste probleem echter niet op. Echter voor de verplichte vermelding van de verbruiksgegevens op de factuur (ART. 6.4.23. van het Energiebesluit) moeten de verbruiksgegevens genormaliseerd worden naar twaalf maanden, volgens het profiel van de betrokken eindafnemer, vastgelegd door de VREG.

Bovendien is het volgens Electrabel Customer Solutions niet eenduidig hoe het verbruik van de 'afgelopen 12 maanden' (Art. 4.1.1 van het Energiebesluit) moet worden begrepen: is dit de verbruiksperiode van de factuur of betreft dit de periode waarop de gratis kWh betrekking heeft nl. een kalenderjaar. De VREG is van oordeel dat het exacte verbruik van een kalenderjaar quasi nooit gekend is gezien verschillende meetopnamedata. Het moet dus gaan over de verbruiksperiode (aantal maanden waarop het door de netbeheerder meegedeelde verbruik betrekking heeft), eventueel geëxtrapoléerd naar 12 maanden. Over het principe dat het moet gaan over de verbruiksperiode van 12 maanden voorafgaand aan einde van de facturatieperiode bestaat er volgens de VREG dus geen twijfel, al kan dit in regelgeving verduidelijkt worden. Echter stel:

 - Klant wordt jaarlijks opgemeten in maart. Laatst beschikbare jaarafrekening is 15/3/2010-15/3/2011 (nog geen gratis kWh 2011 toegekend).
 - Klant switcht op 1 augustus en wordt afgerekend => eindafrekening 15/3/2011-1/8/2011.

Vermoedelijk zullen de leveranciers dan het verbruik van 15/3-1/8/2011 lineair extrapoleren naar 12 maanden om te bekijken of er voldoende verbruikt werd om gratis kWh toe te kennen. Doch strikt juridisch gezien moet voor het ontbrekende stuk (1/8/2010-15/3/2011) de verbruiksgegevens van de eindafrekening 15/3/2010-15/3/2011 herrekend worden naar de ontbrekende maanden omdat dit over verbruik uit het verleden gaat. Het zou best kunnen dat leveranciers dit anders interpreteren en dus in een zelfde geval de klant bij de ene leverancier meer gratis kWh krijgt dan bij de andere. Hierover moeten we dus een standpunt innemen en dit dan verduidelijken. Het is dan ook nuttig om hiertoe concrete toepassingsmodaliteiten af te spreken zodanig dat alle marktpartijen dit op eenzelfde manier toepassen. Mogelijk leidt dit wel tot aanpassingen in de systemen van de leveranciers.

Conclusie: Er resten zeer veel individuele problemen. Het is onmogelijk om wetgeving te schrijven op basis van alle individuele gevallen, maar klachten en vragen hieromtrent leiden tot veel handmatige rechtzettingen. Dit vergt tijdsinvestering (en dus kosten) van alle partijen: VREG, leverancier, klant, netbeheerder. Bovendien leidt dit ook tot veel onbegrip bij de afnemers en tot minder vertrouwen in de vrijgemaakte energiemarkt.

5. Klachtenbeeld

Zowel de leveranciers (en netbeheerders) als de VREG en de federale ombudsman voor energie behandelen klachten rond gratis kWh.

De klachten die de VREG en de federale ombudsman voor energie bereiken zijn in principe tweedelijnsklachten, dit wil zeggen dat de klager eerst met zijn probleem aangeklopt heeft bij zijn leverancier zelf. Pas als de klager niet tevreden is met het resultaat van diens klachtenbehandeling, mag hij klacht indienen bij de VREG of bij de ombudsman.

Daarnaast krijgt de VREG ook veel informatievragen per mail en per telefoon zowel van afnemers als van hulpverleners en leveranciers zelf. Dit toont nogmaals aan hoe ingewikkeld de maatregel wel is.

5.1. Klachtenbeeld 2010

De VREG heeft in 2010 24 klachten ontvangen in verband met gratis elektriciteit. Daarvan waren er 11 terecht en 13 onterecht. De terecht klachten handelden onder meer over een leverancier die een foutieve eenheidsprijs had toegepast, situaties waarbij de gezinssamenstelling niet was gekend en een leverancier die ervan uitging dat 1 april in de gefactureerde periode van de afrekening moet zitten voor de toekenning van gratis elektriciteit. Daarnaast waren er ook terecht klachten over gratis kWh versus zonnepanelen, waarbij een extrapolatie moet worden gemaakt van het verbruik naar exact één jaar.

Bij de onterechte klachten ging het vooral over de niet-toekenning van gratis elektriciteit vóór 2009, maar er waren ook klachten van professionele afnemers (die geen recht hebben op gratis elektriciteit), en van een klant waarbij de afrekening in maart werd verstuurd en de gratis elektriciteit dus pas het jaar daarop wordt toegekend.

Ook de federale ombudsman voor energie verwerkt klachten over deze maatregel. We verwijzen hiervoor bijvoorbeeld naar pagina 47 van het jaarverslag 2010 (<http://www.ombudsmanenergie.be/images/PDF/ombudsdienst-energie-NL.pdf>).

5.2. Klachtenbeeld 2011

Tot 15 december 2011 kreeg de VREG al 81 klachten over deze maatregel, bijna vier keer meer dan in 2010. In 2011 ontving de VREG onder meer een aantal klachten over een bepaalde leverancier die zijn facturatiemethodiek had aangepast om zich te conformeren aan het technisch reglement. Dit leidde ertoe dat de klanten die voordien in mei werden afgerekend (en dus de gratis elektriciteit van het

betrokken jaar al kregen), nu een maand vroeger werden afgerekend waardoor ze de gratis kWh 2011 pas op de afrekening van 2012 zullen terugvinden. Voor heel wat mensen is dit moeilijk te begrijpen en leidt dit tot verwarring.

Recent kreeg de VREG ook meer vragen en klachten rond de retroactieve toepassing van de maatregel. Mogelijk heeft dit te maken met de nieuwe vermelding die vanaf 2011 op de factuur moeten staan (cfr. infra punt 9 – betere bekendmaking maatregel gratis kWh).

Naar aanleiding van terugkerende klachten ondernam de VREG ook actie:

- Een inwoner van Voeren klaagde dat hijzelf en naar eigen zeggen heel wat burens en inwoners uit zijn gemeente geen gratis kWh verrekend kregen op hun factuur. Daarom werd contact opgenomen met de netbeheerder van Voeren (Intermosane). Deze kon echter geen fouten vinden in de informatiedoorstroming. Uiteindelijk bleek dat een aantal straatnamen gewijzigd waren, waardoor de gegevens van de verschillende databases niet meer actueel waren en niet onderling konden gelinkt worden.
- Er kwam een klacht vanuit vakbondszijde over het niet correct toekennen van de korting aan personeel van energieleveranciers. Omdat dit personeel elektriciteit afneemt aan een voordeliger tarief, meenden een of meerdere leveranciers dat ook de korting aan het lagere personeelstarief moest verrekend worden. Juridisch gezien is dit echter niet correct. Daarom werden alle leveranciers aangemaand om dit correct toe te passen.
- De VREG ontving klachten over de foutieve toepassing van de maatregel, namelijk over de eis van bepaalde leveranciers dat 1 april 20NN in de verbruiksperiode moet zitten van de eindafrekening 20NN alvorens gratis kWh voor het jaar 20NN toegekend moet worden. Dit is echter in strijd met het Energiebesluit van 19 november 2010 dat in artikel 4.1.1. §1 heel duidelijk stelt dat aan elke huishoudelijke afnemer uiterlijk op de eerste afrekeningsfactuur na 1 mei van het betrokken jaar de korting gratis elektriciteit moet toegekend worden. Over de noodzaak dat de datum 1 april in de verbruiksperiode dient opgenomen te worden, bepaalt het besluit niets, wat dus ook betekent dat dit geen verplichting kan zijn voor de toekenning van de gratis kWh. Dit betekent dus dat uiterlijk op de eerste afrekeningsfactuur na 1 mei van het betrokken jaar de gratis kWh moet toegekend, ongeacht het feit of 1 april in de verbruiksperiode valt of niet.

Voorbeeld: Meteropname op 30/3/2011. De jaarafrekening werd verstuurd op 2/5/2011. Op deze eindafrekening moet de gratis kWh 2011 in rekening gebracht worden.

De VREG vroeg de leveranciers dan ook om de nodige acties te ondernemen om de gratis kWh toe te kennen conform het Energiedecreet en conform het Energiebesluit van 19 november 2010. Indien blijkt dat deze klachten aanhouden, zal de VREG optreden tegen de betrokken leveranciers. De VREG heeft ook een nieuwsbrief gewijd aan dit thema.

Tot 15 december 2011 kreeg de VREG ook al 235 vragen over deze maatregel. Vooral na de communicatieacties van de VREG en de leveranciers/netbeheerders (cfr. infra 9. Betere bekendmaking van de maatregel), steeg het aantal vragen.

Tabel 2: Aantal informatievragen VREG met betrekking tot gratis kWh

Maanden	Aantal vragen
januari	8
februari	6
maart	15
april	28
mei	27
juni	38
juli	28

augustus	19
september	15
oktober	25
november	18
december	8
TOTAAL	235

6. Perceptie via enquêtes

Sinds de vrijmaking van de energiemarkt voert de VREG, jaarlijks enquêtes uit bij zowel particulieren als bedrijven. De voornaamste doelstellingen hiervan zijn bepaalde evoluties opvolgen en een algemeen beeld krijgen van hun positie en gedrag op de vrijgemaakte Vlaamse energiemarkt. In de telefonische enquête bij 1.000 gezinnen werd ook gepeild in hoeverre de gezinnen op de hoogte zijn van hun recht op gratis elektriciteit en in welke mate ze dit ook effectief krijgen.

6.1. Enquête 2010

Alle interviews gebeurden tussen 16 juni en 6 juli 2010. De respondent was 'de persoon binnen het gezin die zich bezighoudt met de energiefactuur'. Volgende vragen werden voorgelegd aan de helft van de steekproef (498 gezinnen):

Wist u dat elk gezin in Vlaanderen jaarlijks recht heeft op een aantal kWh gratis elektriciteit: 100 kWh per gezin plus 100 kWh per gezinslid.

- 1: Ja
- 2: Neen

<IT: enkel indien E111 = ja>

Dit wordt verrekend als een korting op uw jaarlijkse afrekening. Hebt u deze korting bij de laatste eindafrekening gekregen?

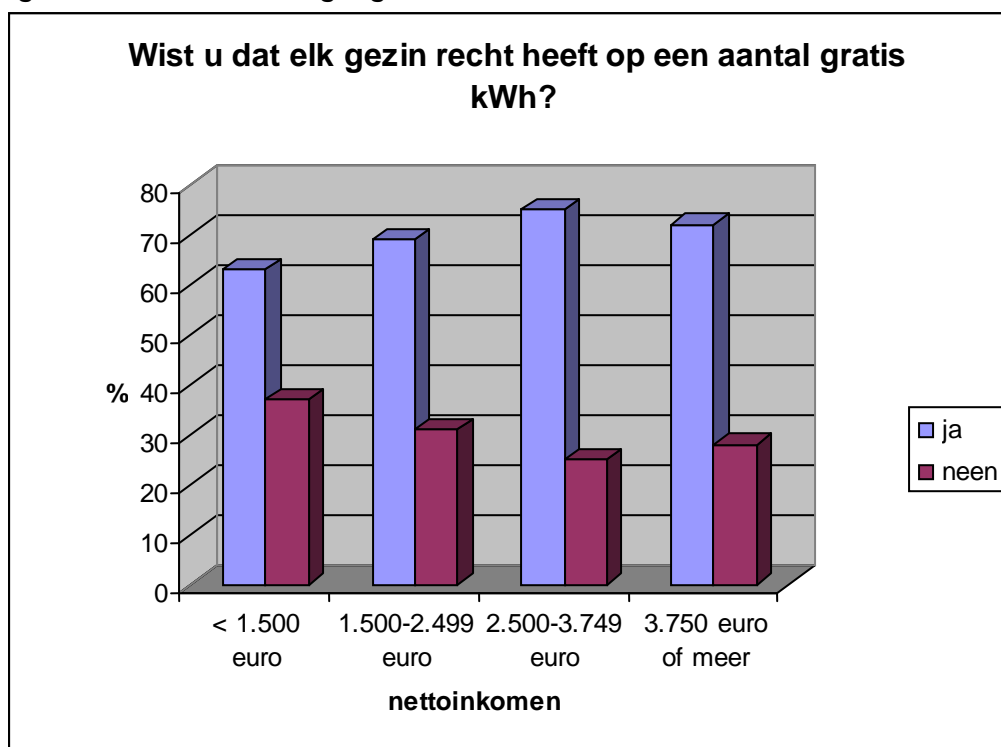
ENQ.: lees voor – slechts 1 antwoord mogelijk

- 1: Ja, ik heb deze correct gekregen
- 2: Ja, maar was niet correct (bijvoorbeeld teveel, te weinig)
- 3: Neen
- 4: Weet niet (INT: niet voorlezen)

Midden 2010 kende 69% van de Vlaamse gezinnen deze maatregel. Dat was evenveel als in 2009 (68%).

Tussen al dan niet beroepsactieven is het verschil niet erg groot: 70% (actief) versus 66% (niet-actief). De bekendheid van de maatregel neemt tot op zekere hoogte toe met het inkomen.

Figuur 1: Kennis maatregel gratis kWh in relatie tot inkomen

Bron: enquête VREG 2010 (n=403)

Bij de gezinnen met de laagste inkomens (< 1.500 euro/maand) weet 64% dat zij recht hebben op een gratis hoeveelheid elektriciteit (58% in 2009). Voor de inkomens tussen 1.500 en 2.499 euro/maand is dit 69%, voor de inkomens tussen 2.500 en 3.749 euro/maand 75%. Voor de hoogste inkomens (> 3.750 euro/maand) ligt dit met 72% opnieuw lager, mogelijk omdat de korting voor hen relatief onbelangrijk is.

Echter, voor de laagste en hoogste inkomens zijn de gemiddelden gebaseerd op kleine samples (laagste inkomens n=63 / hoogste inkomens n=88), waardoor deze resultaten met de nodige voorzichtigheid moeten worden geïnterpreteerd.

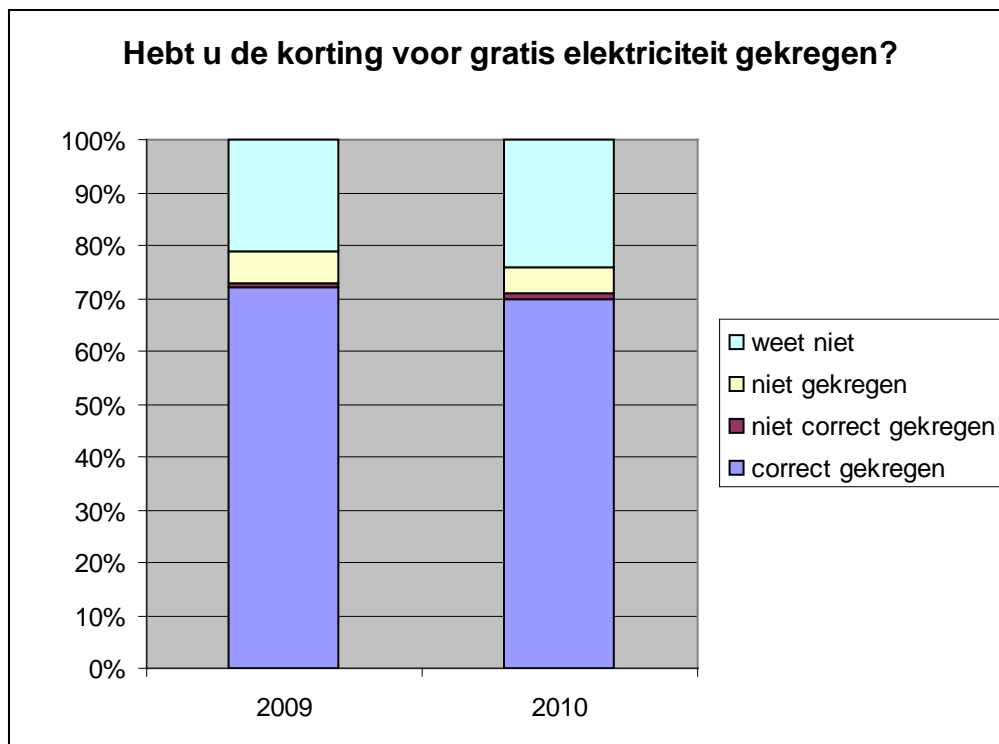
Qua opleidingsniveau zijn het volgens de enquête niet de laagst opgeleiden die de maatregel het minst goed kennen, wel de groep met als hoogste opleidingsniveau hoger secundair onderwijs; slechts 55% van hen kent de maatregel tegenover 78% van de lager opgeleiden en 75% van de hoger opgeleiden.

De jongere generatie (18-35 jaar) is met 58% duidelijk minder goed op de hoogte dan de 35-54 jarigen (74%). Eigenaars (71%) zijn beter op de hoogte dan huurders (61%), bewoners van een huis (70%) beter dan appartementbewoners (63%). Opvallend is dat Oost-Vlaamse gezinnen gemiddeld beter op de hoogte zijn (79%), mogelijk werden in deze provincie meer informatie-inspanningen geleverd.

De bekendheid van deze maatregel is logischerwijze het grootst bij gezinnen die de jaarlijkse eindafrekening grondig nakijken (80%). Ook wie zich voldoende geïnformeerd voelt over de vrijmaking is beter op de hoogte (76%) dan wie zich niet voldoende geïnformeerd voelt (59%). Van wie goed of globaal weet wat de VREG doet, is 89% op de hoogte van de maatregel tegenover 11% van wie de VREG niet of alleen van naam kent.

Van de gezinnen die op de hoogte zijn van de maatregel zegt 70% dat de maatregel correct werd verrekend op de laatste eindafrekening.

Figuur 2: Correcte toekenning gratis kWh

Bron: enquête VREG 2010 (n=344)

Slechts 6% die beweert deze korting niet (5%) of niet correct (1%) te hebben gekregen. Eén gezin op vier (24%) is wel op de hoogte van de maatregel gratis elektriciteit, maar weet niet of deze correct werd verrekend op de laatste eindafrekening. Deze situatie is vergelijkbaar met 2009 toen 72% aangaf dat de maatregel correct werd verrekend, 7% beweerde deze korting niet (6%) of niet correct (1%) te hebben gekregen en 21% wist niet of men de korting had ontvangen.

Bij de laagst opgeleiden en de laagste inkomens (< 2.500 euro) konden relatief iets meer gezinnen niet inschatten of ze deze korting correct kregen. Ook beweerden relatief iets meer van deze gezinnen dat ze de korting niet correct kregen.

80% van wie zijn energiefactuur grondig nakijkt, zegt de korting correct te hebben gekregen. Bij de gezinnen die hun factuur slechts oppervlakkig of niet nakijken is dit maar 63%. Bij deze laatste groep kon immers 32% deze vraag niet beantwoorden.

Het volledige enquêterapport is terug te vinden op www.vreg.be⁵.

⁴<http://www.vreg.be/rapp-2010-11-0>

⁵<http://www.vreg.be/rapp-2010-11-0>

6.2. Enquête 2011

In 2011 werd het luik 'gratis elektriciteit' in de enquête uitgebreid met het oog op de evaluatie van de maatregel. Volgende vragen werden voorgelegd aan 1.030 gezinnen (totale steekproef) in Vlaanderen:

EI.11. Wist u dat elk gezin in Vlaanderen ieder jaar recht heeft op een aantal kWh gratis elektriciteit: 100 kWh per aansluiting plus 100 kWh per gezinslid.

- 1: Ja
- 2: Neen

<*PROG: enkel indien EI11 = ja>

EI.12. De gratis elektriciteit wordt verrekend als een korting op uw jaarlijkse afrekening. Hebt u deze korting bij de laatste eindafrekening gekregen?

(ENQ. LEES ALLE ANTWOORDMOGELIJKHEDEN VOOR - 1 ENKEL ANTWOORD MOGELIJK)

- 1: Ja, ik heb deze correct gekregen
- 2: Ja, maar was niet correct (bijvoorbeeld teveel, te weinig)
- 3: Neen
- 4: Weet niet

*FILT: STEL VRAGEN LW.15, LW.16 EN LW.17 ENKEL ALS EI.12 = 1

LW.15. Hoe denkt u dat deze maatregel gefinancierd wordt?

(ENQ. LEES ALLE ANTWOORDMOGELIJKHEDEN VOOR - 1 ENKEL ANTWOORD MOGELIJK)

- 1: De elektriciteitsleverancier draagt de kosten.
- 2: De distributienetbeheerder draagt de kosten.
- 3: Uit de belastingen
- 4: De kosten worden doorgerekend in de elektriciteitsprijzen van de overige kWh die u verbruikt
- 5: Weet niet

*FILT: STEL DEZE VRAAG ENKEL ALS EI.12 = 1

LW.16. Heeft de maatregel van de gratis kWh u ertoe aangezet...?

(ENQ. LEES ALLE ANTWOORDMOGELIJKHEDEN VOOR - 1 ENKEL ANTWOORD MOGELIJK)

- 1: Meer te verbruiken, omdat een gedeelte toch gratis is
- 2: Minder te verbruiken
- 3: Noch meer noch minder te verbruiken
- 4: Weet niet

*FILT: STEL DEZE VRAAG ENKEL ALS EI.12 = 1

LW.17. De kost van de gratis kWh elektriciteit wordt doorgerekend in de elektriciteitsprijzen van de overige kWh, zodat deze toenemen. Nu u dit weet, zal u dan in de toekomst...?

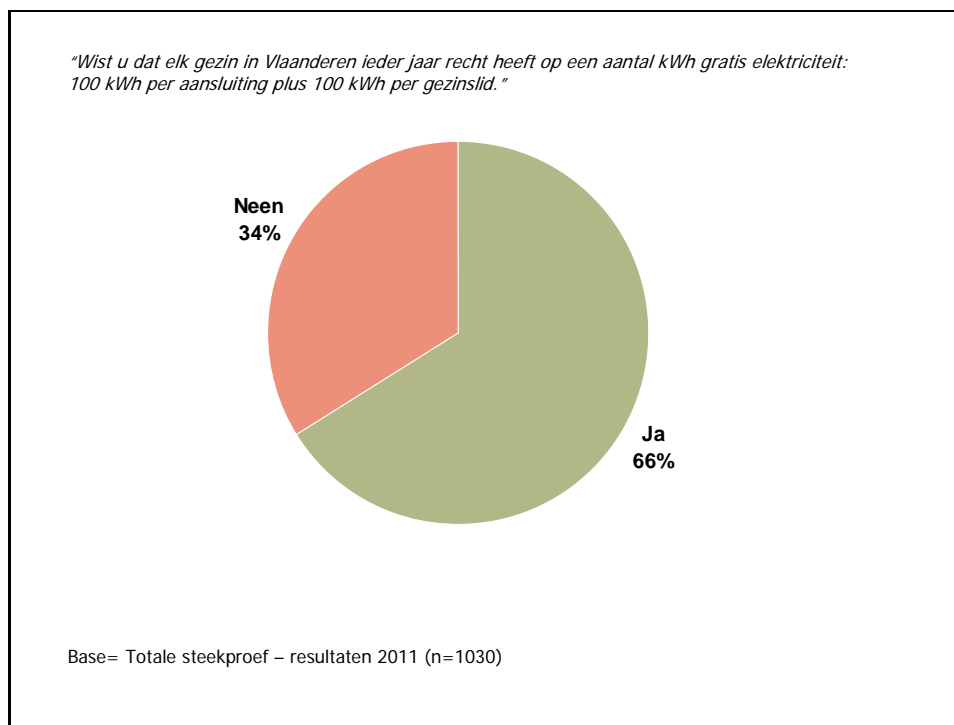
(ENQ. LEES ALLE ANTWOORDMOGELIJKHEDEN VOOR - 1 ENKEL ANTWOORD MOGELIJK)

- 1: Minder proberen te verbruiken
- 2: Meer elektriciteit gaan verbruiken, omdat de eerst verbruikte kWh toch gratis zijn
- 3: Evenveel blijven verbruiken
- 4: Weet niet

Twee derde van de gezinnen (66%) wist dat ieder gezin in Vlaanderen recht heeft op "gratis elektriciteit". Dit is iets minder dan in 2010 (69%). 81% van diegene die hun factuur grondig nakijken,

kennen de maatregel, dit is significant meer dan bij gezinnen die hun factuur oppervlakkig (60%) of niet nakijken (48%).

Figuur 3: Kennis maatregel gratis kWh enquête 2011

Bron: enquête VREG 2011 (n=1030)

Net zoals in 2010 zijn er nog steeds onverklaarbare verschillen tussen de Vlaamse provincies. Bij de gezinnen uit Oost-Vlaanderen geeft 77% aan dat ze de maatregel kennen (80% in 2010). Dit is significant meer dan in andere provincies. In Vlaams-Brabant kent slechts 57% van de gezinnen deze maatregel (60% in 2010). Dit is significant minder dan elders in Vlaanderen.

Van de 35-54 jarigen kent 75% het voordeel van de gratis elektriciteit, bij 55+ valt dit terug tot 66% en bij jongeren (18-34j) is het amper 45% die de maatregel kent. Als men kijkt naar het opleidingsniveau van de respondenten, blijken het vooral hoger opgeleiden te zijn die de maatregel kennen. 71% van de hooggeschoolden kent de maatregel ten opzicht van maar 58% van de laaggeschoolden. De laagste inkomens (<1.500 euro) zijn minder goed op de hoogte (54%) dan de hoogste inkomens (>3.750 euro: 78%). Gezinnen met kinderen kennen de maatregel beter (74%) dan alleenstaanden (58%). Maar de bekendheid ligt ook lager bij huurders (51%) en bij gezinnen die in appartement wonen (36%). 74% van de respondenten met een contract bij een andere leverancier dan de eigen standaardleverancier kennen de maatregel, tegenover maar 56% van de respondenten zonder contract.

Van de 109 respondenten die de VREG goed kennen, kent 81% de maatregel tegenover slechts 50% van wie de VREG niet kent.

Tabel 2 vergelijkt het profiel van de afnemers die de maatregel kennen met het profiel van de onwetenden. Hieruit blijkt bijvoorbeeld dat 86% van wie de maatregel kent, eigenaar is van de woning tegenover 73% bij de andere groep.

Tabel 3: Profiel afnemers met betrekking tot bekendheid gratis kWh

	Kennen maatregel gratis elektriciteit	
	Ja	Nee
n=	682	348
Leeftijd		
18-34	14%	33%
35-54	58%	38%
55-64	18%	18%
65+	11%	12%
Opleidingsniveau		
Lager + lager secundair	11%	15%
hoger secundair	36%	42%
hoger + universiteit	53%	43%
Provincie		
Antwerpen	25%	32%
Limburg	13%	12%
Oost-Vlaanderen	29%	17%
Vlaams-Brabant	14%	20%
West-Vlaanderen	19%	20%
Gezinshoofd beroepsactief / niet-actief		
Actief	72%	71%
Niet actief	28%	29%
Eigenaar/huurder		
Eigenaar	86%	73%
Huurder	14%	27%
Distributienetbeheerder		
Zuiver	23%	19%
Gemengd	77%	81%

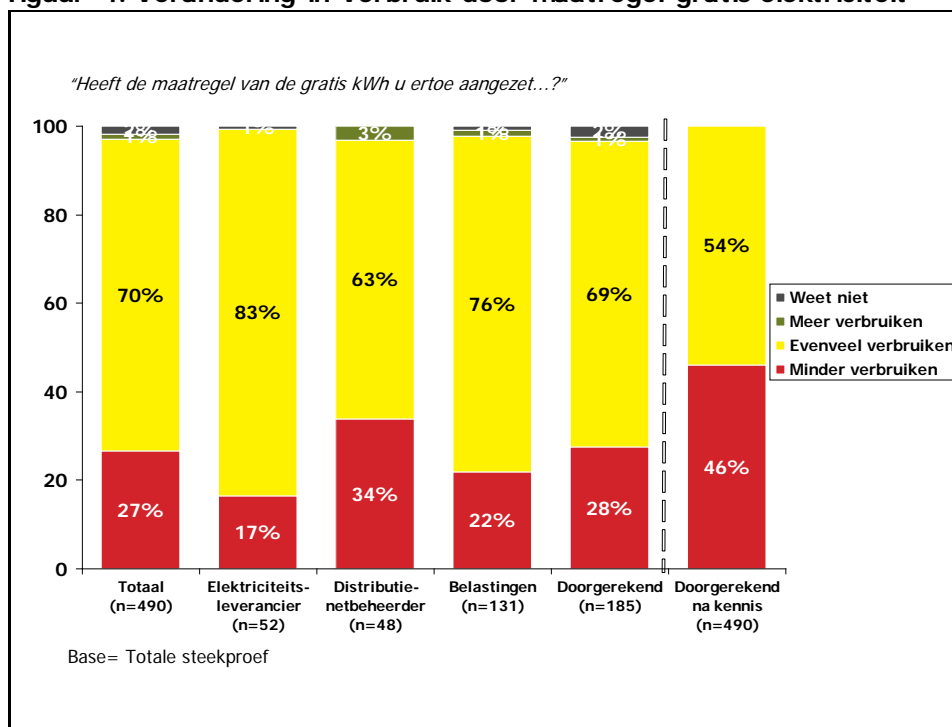
Bron: enquête VREG 2011 (n=1030)

Aan de respondenten die de maatregel kennen werd gevraagd of deze correct werd verrekend op de laatste eindafrekening. Volgens 72% werd deze korting correct gegeven. 8% beweert de korting niet (6%) of niet correct (2%) te hebben gekregen. Een vijfde van de gezinnen (19%) heeft er geen idee van.

490 gezinnen hebben de korting correct gekregen. Volgens 27% van hen wordt deze maatregel gefinancierd door de belastingen. 11% denkt dat de elektriciteitsleverancier de kosten draagt en volgens 10% is dit de distributienetbeheerder. 38% weet (of denkt) dat de kosten worden doorgerekend in de elektriciteitsprijzen van de overige, wel te betalen kWh van de gebruiker. 15% heeft geen idee hoe de maatregel gefinancierd wordt.

70% van deze 490 gezinnen is als gevolg van de maatregel noch minder noch meer gaan verbruiken. 27% zegt dat de maatregel hen ertoe aangezet heeft, minder te gaan verbruiken. Slechts 5 gezinnen zijn meer gaan verbruiken omdat een gedeelte toch gratis is.

Figuur 4: Verandering in verbruik door maatregel gratis elektriciteit

Bron: enquête VREG 2011 (n=490)

83% van de gezinnen die dachten dat de maatregel gefinancierd werd door de elektriciteitsleverancier, hebben hun houding niet aangepast (zie linkerzijde figuur 5).

Nadat er aan de respondenten werd aangegeven dat de gratis elektriciteit wordt doorgerekend in de elektriciteitsprijzen van de overige kWh, geeft 46% aan dat ze minder gaan proberen te verbruiken. Meer dan de helft (54%) zal nog steeds evenveel blijven verbruiken (zie rechterzijde figuur 5).

7. Effectiviteit

Hoeveel procent van de inwoners van Vlaanderen die recht hebben op een gratis hoeveelheid elektriciteit, krijgen dit effectief ook?

Een antwoord zoeken op deze vraag is een quasi onmogelijke oefening. Immers, als duidelijk is dat afnemers de korting moeten krijgen, wordt ze ook toegekend. Het probleem zit bij de bepaling van de rechthebbenden en bij de informatiestromen die voorafgaan aan de toekenning.

Het is beter om te werken met gedomiceerden in plaats van met EAN's. Dit geeft een antwoord op de vraag: hoeveel inwoners van Vlaanderen kregen gratis elektriciteit?

De gegevensuitwisseling van Eandis en Infrac met het Rijksregister verloopt op een verschillende manier:

- Infrac vraagt alle domiciliegegevens voor haar werkingsgebied en matcht daarna op RES (veld in database dat aangeeft of de afnemer een huishoudelijke afnemer is, dit veld wordt ingevuld door de leverancier) en naam. Als de naam niet klopt, geven ze geen gratis kWh omdat wordt vermoed dat er een verhuis was.
- Eandis bezorgde in 2011 nog de lijst met alle adressen waarbij het Rijksregister deze terug aanlevert met de melding van het aantal gedomiceerden per adres. Vanaf 2012 zullen zij alleen de als RES gekende adressen overmaken aan het Rijksregister.

Bijlage 1 geeft per netbeheerder aan hoeveel gedomicilieerden bereikt worden.

Op 1/1/2008 waren er volgens het Rijksregister 6.1999.718 gedomicilieerden. 93,38% hiervan kon door de netbeheerders gelinkt worden aan een toegangspunt op hun net. Uiteindelijk keerden de leveranciers aan 5.815.115 gedomicilieerden (93,80%) gratis elektriciteit uit. Dit aantal ligt iets hoger dan het aantal gelinkt door de netbeheerders omdat de afnemers op basis van attesten alsnog gratis kWh kunnen verkrijgen (rechtzettingen).

In 2009 lag het matchingpercentage gevoelig lager (87,68%), zowel voor de zuivere als voor de gemengde sector. Daarover werd uitleg gevraagd aan de netbeheerders. Infracx gaf volgende verklaring: Sinds 2009 hebben gemengde afnemers geen recht meer op gratis kWh. Dit verklaart waarom de matchinggraad sterk gedaald is van 2008 naar 2009. In rij B in de tabel in bijlage zaten tot 2008 namelijk ook gemengde afnemers, terwijl die er vanaf 2009 niet meer in zitten. Vanaf 2009 is het verschil tussen rij A en rij B dus niet alleen het aantal gedomicilieerden dat niet gematched kan worden, maar ook het aantal gedomicilieerden dat als niet-huishoudelijke afnemer geen recht heeft op gratis kWh. Ook Eandis bevestigt dat de dalende effectiviteit het gevolg is van het feit dat de gemengde afnemers sinds 2009 niet meer tot de rechthebbenden behoren.

De cijfers 2010 liggen in de lijn van deze van 2009. Voor 2011 zal de toekenning nog lopen tot 1 mei 2012 en daarna kunnen er nog rechtzettingen zijn.

Bij de zuivere netbeheerders worden relatief gezien net iets meer gedomicilieerden bereikt dan bij de gemengde netbeheerders: 90,11% in 2009 t.o.v. 88,83% bij Eandis maar in 2010 wordt dit verschil verwaarloosbaar klein (89,48% versus 89,19%). De matching van de data uit het Rijksregister met die van de eigen bestanden lag bij Eandis iets lager dan bij Infracx.

Bij Imea is de effectiviteit traditioneel zeer laag. Imea is netbeheerder in de stad Antwerpen waar de verhuismobilities veel groter zijn dan in kleinere steden en gemeenten. Ook de problematiek van busnummers speelt hier sterk (zie onder). Ook bij Intermosane ligt de matching met 67,15% zeer laag. Mogelijk is dit het gevolg van de nieuwe straatnamen, vermeld in het klachtenbeeld (cfr. supra).

673.617 gedomicilieerden werden in 2010 dus niet bereikt. Op basis van de gegevens met betrekking tot de gezinsgrootte in Vlaanderen 2009⁶, kregen 286.160 gezinnen geen gratis kWh. Berekend aan de eenheidsprijs 2010 komt dit overeen met een tegenwaarde van $(286.160 + 673.617) \times 100 \text{ kWh} \times 14,7386 \text{ eurocent/kWh} = 14.145.772 \text{ euro}$.

Waarom krijgt niet iedereen waarop hij recht heeft?

Er zijn twee grote oorzaken:

- Basis = foto Rijksregister op 1/1
 - Fouten Rijksregister: klanten moeten dan een rechtzetting vragen via de gemeente
 - Rijksregister bevat nog verouderde informatie: op 1/1 is mogelijk de informatie van december van het jaar ervoor nog niet volledig verwerkt
 - Dynamiek van verhuizingen maakt dat foto niet meer klopt
- Geen match tussen gegevens netbeheerders en informatie Rijksregister: andere schrijfwijze naam, adres, busnummer enz.

Deze oorzaken zijn zeer moeilijk uit te schakelen en zullen in de meeste gevallen blijven leiden tot handmatige rechtzettingen. Een rechtstreekse toegang tot het Rijksregister voor de leverancier op het moment dat hij de gratis kWh moet toekennen, zou misschien een deel van de oplossing kunnen zijn. Doch de CBPL legt hoge eisen op qua beveiliging van deze gegevens wat mogelijk (financieel en/of organisatorisch) niet haalbaar is voor kleinere leveranciers. In dat geval moet er bovendien over gewaakt worden dat de klant dit voordeel geen 2x toegekend krijgt na verhuis of switch.

Wat is het profiel van rechthebbenden die niet bereikt worden via deze maatregel?

⁶ http://statbel.fgov.be/nl/statistieken/cijfers/bevolking/structuur/huishoudens/jaar_gewest_grootte/

Ook deze vraag is moeilijk te beantwoorden want als zeer duidelijk kon benoemd worden wie de gratis kWh waarop hij recht heeft niet krijgt, was het eenvoudiger om hiervoor oplossingen te zoeken.

Op basis van hogervermelde oorzaken (verhuizingen, problemen met matching voornamelijk in appartementsgebouwen), bestaat de kans dat kansarme gezinnen die traditioneel veel vaker verhuizen (en mogelijk ook meer in appartementen resideren), vaker de gratis elektriciteit niet krijgen.

Op basis van de enquête zouden we kunnen bekijken wat het profiel is van de mensen die aangeven dat ze de maatregel kennen doch niet of niet correct gekregen hebben. Echter:

- 1) Deze vraag werd logischerwijze enkel gesteld aan de 682 gezinnen die de maatregel kennen. Wie de maatregel niet kent (profiel zie tabel 2), zal ook niet controleren of de korting (correct) werd toegekend. 60 gezinnen zeggen de korting niet (44) of niet correct (16) te hebben gekregen. Deze basis (N=60) is te klein om conclusies uit te trekken.
- 2) Bovendien geeft dit slechts een indicatie, gezien het om een telefonische enquête gaat en dus niet kon afgecheckt worden op basis van een reële factuur of dit klopt.

8. Efficiëntie

8.1. Kosten van de netbeheerder

De grootste kost bij de toepassing van de gratis kWh die gedragen wordt door de distributienetbeheerder is de hoeveelheid gratis elektriciteit zelf:

- Voor 2010 bedroeg deze 118.030.481 euro, namelijk het totale aantal toe te kennen gratis kWh (deels gratis kWh 2009/deels gratis kWh 2010) x de toepasselijke door de VREG berekende eenheidsprijs.
- Voor 2011 wordt deze begroot op 124.564.396 euro. De stijging is te wijten aan:
 - de stijging van de eenheidsprijs van 14,7386 c€/kWh naar 15,8210 c€/kWh
 - de toename van de toe te kennen kWh van 791.582 naar 806.935

Deze kost (en de administratieve verwerkingskosten) wordt doorgerekend aan de verbruiker, m.a.w. de kost wordt verrekend in de kWh-prijs van de verbruiker (de wel te betalen kWh dus), via de component "nettarieven" die de energieleverancier aan zijn klanten aanrekent⁷. Deze doorrekening is niet transparant voor de verbruiker, zo blijkt uit de VREG-enquête. De netbeheerder zelf verrekent dus de bijkomende kosten ten gevolge van de gratis kWh maatregel, aangezien ze ten laste vallen van (het geheel van) de (laagspannings-)verbruikers zelf. Niet elke verbruiker draagt echter evenveel bij: PV-eigenaars zullen veelal minder bijdragen, gezinnen die op elektriciteit verwarmen meer.

Ook de professionele laagspanningsverbruikers betalen mee. Op basis van de volumecijfers 2010 verbruiken zij 30% van het volume op LS en nemen zij dus ook 30% van de kost voor hun rekening terwijl er voor hen niets tegenover staat.

Echter, deze aan de verbruiker door de netbeheerder doorgerekende kost valt niet weg als de maatregel geschrapt zou worden. Bij de eventuele schrapping van de maatregel verminderen weliswaar de kosten van de niet-gratis kWh, maar komt er een (gemiddeld) equivalente kost in de plaats voor de betaling van de kWh die nu gratis zijn. Globaal genomen is er zowel voor de netbeheerder als voor de consument dus een een-op-een verhouding tussen kosten en baten, abstractie makend van de administratiekosten voor de uitvoering van de maatregel en van het herverdelend effect tussen consumenten onderling. Let wel: zowel bedrijven als gezinnen zijn netgebruikers. Door het hogere verbruik dragen bedrijven op laagspanning in veel sterkere mate bij aan de kosten van de gratis kWh dan de individuele gezinnen. De bedrijven doen echter geen direct voordeel bij de maatregel.

⁷Ook als de energieleverancier deze component niet uitdrukkelijk vermeldt, m.a.w. als hij een "all-in" tarief aanbiedt, zijn deze kosten toch in de uiteindelijke prijs begrepen.

AS IS (met gratis kWh)	Zonder gratis kWh
Energieprijs = 15 eurocent/kWh	Energieprijs = 14,3 eurocent/kWh
Gefactureerd maatschappelijk verbruik 95,5%	Gefactureerd maatschappelijk verbruik 100%
Gratis maatschappelijk verbruik 4,5%	
Administratieve kost = +- 360.000 euro (+ kosten Leveranciers, regulator, Ombudsdienst, ...)	
factuur voor maatschappij prijs*verbruik	= factuur voor maatschappij prijs*verbruik

Daarnaast zijn er de andere kosten (personeel, ICT, administratie) gelinkt aan de maatregel die door de netbeheerders berekend werden op 313.773 euro voor 2010. In 2011 stijgt dit bedrag naar 361.808 euro.

De toename van de administratieve kosten bij Infrax is louter het gevolg van een betere inschatting van de reële personeelskosten verbonden aan de administratieve afhandeling van de gratis kWh maatregel. Er is geen bijkomende werklust, maar Infrax schat de kosten nu iets correcter in. Deze kosten vallen wel weg als de maatregel afgeschaft wordt. In vergelijking met het totaalbedrag van de toegekende gratis kWh zijn ze misschien verwaarloosbaar, maar deze kost moet afgewogen worden tegenover de baten.

Iets meer dan 4,5% van de totale afname in LS wordt 'gratis' verdeeld. Voor deze afname is de prijs dus in feite gereguleerd.

Globaal liggen de nettarieven 0,71 c€/kWh hoger dan wanneer de maatregel niet zou bestaan. Een gezin met 2 volwassenen en 3 kinderen dat 3.500 kWh verbruikt, kreeg in 2010 500 kWh gratis (79,10 euro excl. BTW) maar verloor ook 21,30 euro (3000 x 0,71) door de stijging van de netto tarieven van de wel te betalen kWh.

Een uitgebreide berekening zoals in 2006⁸ kon de VREG niet meer uitvoeren binnen het tijdsbestek van deze studie. Maar heel wat resultaten uit de studie blijven gelden. In sterk vereenvoudigde vorm, ondermeer zonder een opdeling van de tariefverhoging naar dag en nacht (het verschil bleek echter wel substantieel in het rapport 2006), kan op basis van bovenstaande informatie volgende tabel samengesteld worden:

Tabel 4: Ruwe inschatting globaal voor- of nadeel per typecategorie

Tariefverhoging distributienet-beheerder	c€0,71			
Type-categorie	Jaarverbruik dagtarief (in kWh)	Jaarverbruik nachttarief (in kWh)	Jaarverbruik uitsluitend nachttarief (in kWh)	som verhoging (in €)
Da	600	0	0	4,26
Db	1.200	0	0	8,52
Dc	2.200	1.300	0	24,85
Dc1	3.500	0	0	24,85
Dd	5.000	2.500	0	53,25
De	5.000	2.500	12.500	142,00

⁸<http://www.vreg.be/rapp-2006-13>

	aantal gezinsleden	1	2	3	4	5
	gratis kWh	200	300	400	500	600
	Korting verrekend aan c€15,8210	31,64 €	47,46 €	63,28 €	79,11 €	94,93 €
Typecategorie	som verhoging (in €)	Effectieve korting (in €)				
Da	4,26	27,38	43,20	59,02	74,85	90,67
Db	8,52	23,12	38,94	54,76	70,59	86,41
Dc	24,85	6,79	22,61	38,43	52,26	70,08
Dc1	24,85	6,79	22,61	38,43	52,26	70,08
Dd	53,25	-21,61	-5,79	10,03	25,86	41,68
De	142,00	-110,36	-94,54	-78,72	-62,89	-47,07

Door alle kWh aan dezelfde verhoging te berekenen, komt vooral het nadeel van diegenen die verwarmen op elektriciteit (een 150.000 à 200.000 gezinnen) tot uiting. Maar het is duidelijk dat binnen de residentiële markt vooral zij de maatregel financieren. Hoe hoger het verbruik, hoe kleiner het voordeel wat op zich een incentive kan zijn om minder te verbruiken, voor zover men zich hiervan bewust is. Dit betekent echter ook dat minder begoede gezinnen die noodzakelijkerwijze vaak energieverslindende apparaten hebben, onterecht gestraft worden.

Kleinverbruikers doen het meeste voordeel en dit voordeel stijgt naargelang er meer gezinsleden zijn. Onder deze kleinverbruikers bevinden zich ook PV-eigenaars waarvan de installatie op hun dak afgestemd is op hun verbruik. Zij dragen niet bij tot de financiering van de maatregel. In sommige gevallen zet de maatregel hen soms aan tot meerverbruik omdat bij de berekening van de benodigde installatie geen rekening gehouden werd met deze gunstmaatregel. In Vlaanderen hebben meer dan 150.000 gezinnen een PV-installatie. De VREG heeft geen inzicht in hoeverre deze installaties berekend zijn op het gezinsverbruik dan wel meer of minder kunnen opwekken dan het gezinsverbruik.

Onderstaande tabel geeft aan hoeveel % van de huishoudens zich volgens de recentste VREG-enquête in de verschillende verbruikscategorieën bevinden⁹:

Tabel 5: Verdeling huishoudens naar verbruiksklasse

Elektriciteitsverbruik tussen (kWh)		Categorie	% gezinnen
0	900	Da	13%
900	2.350	Db	31%
2.350	5.500	Dc	38%
5.500	13.750	Dd	13%
13.750	22.500	De	4%

Bron: enquête VREG 2011

De CREG publiceerde in september 2011 een uitgebreidere studie over het financieringsmechanisme van de gratis kWh in Vlaanderen.

In deze studie onderzocht de CREG het financieringsmechanisme van de gratis kWh voor het grondgebied van de netbeheerder Imewo in 2010. De studie geeft een overzicht van de financiële stromen die deze sociale maatregel beheren. Op basis van het feit dat alle klanten die op het laagspanningsnet aangesloten zijn, bijdragen tot de financiering van deze sociale maatregel via de

⁹ Het volledige enquêterapport is terug te vinden op <http://www.vreg.be/rapp-2011-15>

kosten van de openbardienstverplichtingen die zijn opgenomen in de distributietarieven, formuleert de studie enkele vaststellingen.

De financiering van de gratis kWh blijkt in de bestudeerde case 43,70 % van de totale bijdrage van de laagspanning aan de openbardienstverplichtingen te vertegenwoordigen.

Een andere vaststelling wijst op grote verschillen tussen de begunstigen en de netto bijdragers tot het programma. De niet-huishoudelijke klanten halen immers geen voordeel uit de gratis kWh, terwijl zij, in dit geval, 51,62 % bijdragen tot het budget van deze sociale maatregel. Bovendien, hoe groter een huishouden, hoe meer het wordt gesubsidieerd door de andere bijdragers tot het programma.

De volledige studie is consulteerbaar op de website van de CREG¹⁰.

8.2. Kosten van de leveranciers

De VREG heeft geen inzage in het kostenplaatje van deze maatregel bij de leveranciers. De ICT-kosten om de maatregel in het facturatiesysteem te verwerken, zullen grotendeels achter de rug zijn. Eind 2010 werd echter wel gevraagd om een toelichting toe te voegen op de facturen (zie onder punt 9 – Beter bekendmaking van de maatregel gratis kWh). Daarnaast zorgt de maatregel voor een extra kost en dus toetredingsbarrière voor nieuwe leveranciers.

Daarnaast zijn er natuurlijk ook de kosten gelinkt aan informatievragen, klachten en rechtzetting van facturen als gevolg van niet of foutieve toekenning van de gratis kWh. Het is niet zeker dat elke leverancier zijn kosten zo beheert dat de kost van bijvoorbeeld het call-center zo kan opgesplitst worden om een inschatting van de kost van de gratis kWh te berekenen. Een gedetailleerd onderzoek naar deze kosten was niet mogelijk binnen het bestek van deze evaluatie.

8.3. Andere kosten

Ook binnen de VREG worden manuren besteed aan deze maatregel, gelinkt aan:

- Informatie-inspanningen via nieuwsbrief, mails, telefoons.
- Klachtenbehandeling.
- Overleg met leveranciers en netbeheerders.
- Evaluatie en opvolging van de maatregel.
- De berekening van de eenheidsprijs.

Daarnaast behandelt ook de federale ombudsman klachten en komen klachten en/of informatievragen ongetwijfeld ook terecht bij hulpverleners.

9. Beter bekendmaking maatregel gratis kWh

De beleidsnota Energie 2009-2014 stelt: "De VREG zal in 2010 de nodige stappen zetten om er voor te zorgen dat de afnemers van elektriciteit vanaf 2011 op hun afrekeningfactuur herinnerd worden aan hun recht op toekenning van een gratis hoeveelheid elektriciteit."

De VREG ondernam volgende acties om de maatregel beter bekend te maken:

- In de nieuwsbrief privé van 6 mei 2010 werd uitgebreid aandacht besteed aan dit onderwerp.
- Er werd een pasklare tekst doorgestuurd naar Dito – publicatie in week 26: Dito is een initiatief van de Vlaamse overheid. Dito biedt vanuit de Vlaamse overheid pasklare teksten aan over diverse onderwerpen. Gemeenten/lokale besturen kunnen deze teksten dan overnemen in hun gemeentebladen/website. De VREG heeft er geen zicht op in welke mate deze teksten ook effectief werden overgenomen.

¹⁰<http://www.creg.info/pdf/Studies/F1077NL.pdf>

Daarnaast vond op 30 juni 2010 in de kantoren van de VREG een overlegvergadering plaats rond dit onderwerp. Op basis van dit overleg en na aftoetsen met het kabinet van Vlaams minister van energie Freya Van den Bossche, heeft de VREG opgelegd dat voor alle residentiële klanten vanaf 2011 op de eerste eindafrekening na 1/5/2011 duidelijk vermeld moet staan op hoeveel gratis kWh ze recht hebben voor dat jaar, ook als deze 0 kWh is.

Eveneens op de factuur moet een bijkomende flankerende en in het oog springende vermelding komen:

“Elk gezin in Vlaanderen heeft recht op een hoeveelheid gratis elektriciteit. Voor meer informatie over deze maatregel, kijk op www.vreg.be of bel het gratis nummer 1700. Heeft uw gezin geen of te weinig gratis kWh gekregen, contacteer dan ons klantenkantoor/onze klantendienst op ...”.

Deze contactarme moet laagdrempelig zijn. Enkel contactarme via internet, mail of fax is onvoldoende.

Budgetmeterklanten krijgen geen facturen meer. Bij Eandis krijgen deze klanten een papieren waardebond voor gratis kWh die ze kunnen gebruiken bij het opladen van hun budgetmeterkaart. De netbeheerders moeten naar aanleiding van deze mailing minimaal eveneens bovenstaande boodschap communiceren aan deze klanten. Indien de mailing ruimte laat voor meer informatie, konden ze zich inspireren op een voorbeeldtekst die de VREG naar aanleiding van de vergadering heeft voorgesteld. Bij Infrac wordt de tegenwaarde van de gratis kWh dadelijk op hun meter gezet.

De VREG vroeg daarnaast aan de leveranciers en netbeheerders die een eigen publicatie hebben, om hierin in 2011 vrijwillig aandacht te besteden aan de maatregel. Ook daarvoor konden ze zich baseren op dezelfde voorbeeldtekst. De nadruk moet daarbij liggen op zeer duidelijke en eenvoudige communicatie, op laagdrempelige toegang tot meer informatie en op eenvoudige contactarme met de leverancier voor rechtzettingen. De VREG schuift organisaties als 'Blijft' (www.wablijft.be) naar voor, die hierin desgevallend kunnen ondersteunen.

De VREG heeft inmiddels gecontroleerd of de vermelding op de facturen werd aangebracht. Ongeveer de helft van de leveranciers en de meeste netbeheerders hebben de boodschap exact vermeld zoals ze hierboven geformuleerd stond. De anderen vermeldden slechts een deel van deze boodschap of vermeldden ze helemaal niet. Deze laatste groep bestaat uit AGEM, Ebem, Lampiris, Nuon, Octa+ en Wase Wind. Deze leveranciers hebben uiteraard wel melding gemaakt van het feit dat de klant recht had op gratis kWh en hoeveel. Ook hun contactgegevens stonden vermeld op hun facturen maar een uitdrukkelijke verwijzing naar hun klantendienst of/en naar de VREG ontbrak.

Ook werd aan de marktpartijen gevraagd welke andere communicatieacties met het oog op betere bekendmaking van de maatregel eventueel nog gebeurd zijn in 2011. De volgende documenten werden aan de VREG bezorgd om aan te tonen dat zij voldoende inspanningen hebben geleverd:

Tabel 6: Informatie-inspanningen van de netbeheerders met betrekking tot de maatregel gratis elektriciteit

Netbeheerders	
AGEM (maakt vanaf 1 januari 2012 deel uit van Infrac)	<ul style="list-style-type: none"> • kopie van een eindfactuur
Eandis	<ul style="list-style-type: none"> • voorbeeld van een jaarafrekening voor elektriciteit die de gemengde distributienetbeheerders via Eandis versturen, met de specifieke vermelding • nieuwe Eandis-webpagina 'Maatregel gratis elektriciteit' • artikel in het Eandismagazine

	<ul style="list-style-type: none"> • voorbeeld van het specifieke schrijven naar klanten van toegangspunten waaraan na bevraging in het Rijksregister geen gedomicilieerden konden worden gekoppeld • voorbeeld van de brief met duiding over de gratis elektriciteit voor klanten met een budgetmeter elektriciteit
Infrax	<ul style="list-style-type: none"> • creditnota die Infrax bezorgt aan al hun klanten die recht hebben op gratis kWh • brief die Infrax bezorgt aan al hun klanten die geen recht hebben op gratis kWh (omdat ze niet gedomicilieerd zijn op een bepaald leveringsadres) • in het najaar 2011 werd in het klantenmagazine Infrazine een kort item over de maatregel van de gratis kWh gepubliceerd.

Tabel 7: Informatie-inspanningen van de leveranciers met betrekking tot de maatregel gratis elektriciteit

Leveranciers	
Belpower	<ul style="list-style-type: none"> • kopie van een afrekeningsfactuur
Ebem	<ul style="list-style-type: none"> • kopie van een factuur • rubriek website: "veelgestelde vragen"
Ecopower	<ul style="list-style-type: none"> • kopie van een afrekeningsfactuur • artikel in publicatie Powerpost maart 2011
Electrabel Customer Solutions	<ul style="list-style-type: none"> • kopie van een factuur van een jaarlijkse eindafrekening • voorbeeld prijsfiche • screenshot simulatietool op de website (waarin de korting vermeld wordt voor de gratis kWh waar de consument recht op heeft)
Essent	<ul style="list-style-type: none"> • kopie van een afrekeningsfactuur
Lampiris	<ul style="list-style-type: none"> • kopie van een factuur • rubriek maatregel gratis kWh op de website • rubriek analyse factuur op de website (bevat stukje over gratis kWh) • in de nieuwsbrief van september verscheen ook een stukje uitleg over gratis kWh
Nuon	<ul style="list-style-type: none"> • kopie van een factuur
Octa+	<ul style="list-style-type: none"> • kopie van een regularisatiefactuur • rubriek verschijnt in prijssimulator op de website

SPE	<ul style="list-style-type: none"> • kopie van een factuur
Wase Wind	<ul style="list-style-type: none"> • voorbeeld van een afrekeningsfactuur • voorbeeld van schrijven voorafgaand aan de afrekeningsfactuur waarbij expliciet het aantal gedomicilieerden wordt geverifieerd en kort wordt toegelicht dat dit belangrijk is in verband met het recht op gratis kWh • ontwerp van de tekst die in de volgende nieuwsbrief aan alle klanten vermeld zal worden over gratis kWh

De leveranciers en netbeheerders leverden dus wel degelijk inspanningen om de maatregel meer bekendheid te geven. De VREG bekijkt of er leveranciers zijn die vooralsnog onvoldoende inspanningen leveren.

10. Visie van de stakeholders

Volgende stakeholders werden in augustus 2011 schriftelijk uitgenodigd om hun visie aan de VREG over te maken met het oog op publicatie in dit rapport:

Stakeholders		Visie ingediend?
Leveranciers	FEPEG	Ja (Herbevestiging standpunt 8/10/2008)
	Wase Wind	Nee
	Ecopower	Ja
	Lampiris	Nee
	EBEM	Ja
Netbeheerders	Eandis	Ja
	Infrax	Ja
Ombudsdienst voor energie		Ja
VVSG		Nee, verwijzen naar uitgebreide bespreking in ad hoc commissie Energiearmoede van het Vlaams Parlement in 2007
SERV		Ja (eerdere publicatie/advies)
VOKA		Ja
UNIZO		Ja
Gezinsbond		Ja
Bond Beter Leefmilieu		Ja
Vakbonden	ABVV	Ja, gezamenlijke visie
	ACV	
	ACLVB	
	ACW	
Consumentenverenigingen	Test aankoop	Nee
	OIVO	Nee
Armoedeverenigingen	Steunpunt armoedebestrijding	Ja
	Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen	Ja (voorlopig standpunt)
	Samenlevingsopbouw Antwerpen Provincie	Ja
Academici	Guido Pepermans HUB	Nee (wel eerdere rapporten)

		beschikbaar)
	Sien Winters HIVA – KU Leuven	Nee (reactie: onvoldoende thuis in deze materie om visie te geven)
	Frederic Huybrechs – OASES Antwerpen	

Ook Febeliec gaf per mail hun standpunt door.

Niet alle stakeholders dienden iets in, mogelijk omwille van de korte deadline voor indiening (1 maand).

De aangeleverde visies, waarvan hierna een samenvatting volgt, werden als bijlage 2 aan dit rapport toegevoegd.

FEBEG

De toepassing van de regelgeving brengt heel wat ongenoegen van verbruikers met zich mee. Heel wat knelpunten hebben te maken met fouten in de gegevensoverdracht, waardoor de huishoudelijke afnemer zelf moet reageren om alsnog de korting toegekend te krijgen.

FEBEG bezorgde al in 2008 een oplistijng van operationele problemen bij de toekenning:

- problemen bij de verschillende data-overdrachten leiden tot heel wat tijdsintensieve correcties;
- de problematiek van verhuizingen, zowel voor als na 1 april;
- zware administratieve correctieprocedures;
- ontransparante timing van de toekenning zorgt voor onbegrip bij de verbruikers;
- de problematiek van de toekenning in het geval van collectieve huisvesting;
- de korting die los van het verbruikersgedrag wordt toegekend, is te beperkt om het gedrag te beïnvloeden.

Op basis van deze vaststellingen formuleert FEBEG alternatieve voorstellen.

In plaats van de korting te voorzien via de elektriciteitsfactuur, zou die kunnen verrekend worden via de personenbelasting.

Om de afhankelijkheid van externe gegevens te verlagen en de administratie te verlichten, zou een vaste som per huishoudelijke afnemer onafhankelijk van de gezinssamenstelling kunnen toegekend worden. Het voordeel blijft relatief groter naarmate er minder verbruikt wordt.

Sociaal kwetsbare gezinnen zouden best extra premies voor het isoleren van de woning toegekend krijgen.

Ecopower

Ecopower meent dat de administratieve kost van de maatregel te hoog is om continuering ervan te verantwoorden. Het zou beter zijn om een deel van het budget in te zetten voor begeleiding van mensen met laag inkomen met als doel minder te verbruiken.

Ebem

Ebem liet weten dat ze geen specifieke opmerkingen hebben.

Febeliec (Federation of Belgian Industrial Energy Consumers)

Febeliec is geen voorstander van de verlenging van de maatregel, vanwege de ermee samenhangende rompslomp en het niet gegarandeerde bereik van de armste gezinnen. Indien de maatregel behouden blijft, pleit Febeliec ervoor de kosten ervan via de begroting van de Vlaamse overheid te financieren in de plaats van via de distributienettarieven en via het doorgeefluik van de leveranciers.

Eandis

De met de maatregel samenhangende administratie is zwaar en bureaucratisch. De beschikbare domiciliëgegevens zijn niet altijd correct met een onvoldoende bereik als gevolg:

9 % van de gezinnen wordt niet bereikt. Het betreft overwegend de sociaal kwetsbare doelgroep voor wie administratieve acties en inspanningen niet evident zijn en die een relatief hoge verhuizingsgraad kent.

Eandis vraagt de Vlaamse Regering te zoeken naar solidaire maatregelen die meer voordeel opleveren voor de maatschappelijk kwetsbare groepen en de administratie efficiënter laten verlopen. Herverkaveling van de beschikbare middelen kan bedragen vrijmaken om de betaling van de energieschuld van kansarmen te waarborgen. Een andere (te combineren) mogelijkheid is kansarmen te helpen om het energieverbruik en de kans op schuldopbouw te verminderen.

Eandis formuleerde enkele concrete voorstellen binnen de limieten van het bestaande budget:

- Een forfait van 300 kWh per huishouden (nu gemiddeld 336 kWh per gezin)
- Een forfait van bv 220 kWh per huishouden + verschuiving van een deel van de middelennaar betalingsbegeleiding.
- Een forfait per huishouden + verschuiving van een deel van de middelen naar betalingsbegeleiding en naar energiebesparing

In deze werkwijze kunnen de middelen die vrijkomen naar aanleiding van de afbouw van schulden door de netbeheerders worden ingezet voor preventieve REG-maatregelen bij kwetsbare gezinnen, bijvoorbeeld dakisolatie, waarmee de kans op stijgende energieschulden kan worden vermeden.

Infrac

De maatregel zorgt voor een verschuiving van de kosten van leveranciers naar netbeheerders en verhoogt dus kunstmatig het aandeel van de netbeheerkosten in de totale elektriciteitsfactuur van gezinnen en bedrijven aangesloten op het elektriciteitsnet voor laagspanning. Abstractie makend van de beperkte administratieve kost bij leveranciers en netbeheerders, zorgt de maatregel niet voor een stijging of daling van de totale elektriciteitsfactuur, enkel voor een verschuiving. Grote gezinnen met een laag verbruik genieten in verhouding veel van de maatregel, ten nadele van kleinere gezinnen en gezinnen met een groot verbruik. Aangezien deze gezinsmodulatie voor complexiteit in de toekenning zorgt, zou die beter afgeschaft worden. De controle op de door de leveranciers effectief toegekende hoeveelheid gratis elektriciteit is moeilijk voor de netbeheerder. Het laten attesteren van deze hoeveelheid door een revisor zou een verbetering inhouden.

Federale Ombudsman Energie

Van de in 2010 ontvangen klachten had 15% betrekking op betalingsproblemen en 6% had te maken met afsluitingen. Samen met de vaststelling van stijgende prijzen zijn er weinig redenen om de gratis kWh af te schaffen.

De Ombudsdienst vindt de maatregel lovenswaardig omdat hij op een herverdelende wijze ingrijpt in de prijsvorming in de vrijgemaakte Vlaamse elektriciteitsmarkt en past in de om te zetten Europese richtlijn 2009/72/EG van 13 juli 2009 (het zogenaamde derde energiepakket). De problemen of lasten wegen zeker niet op tegen de voordelen.

Globale aanbevelingen:

- De gratis elektriciteit verder versterken door het invoeren van een progressief tarievenstelsel in functie van het verbruik. Men zou bijvoorbeeld de eerste 1.000 kWh vrij kunnen stellen van transport- en distributiekosten (ongeveer 75 euro per jaar). Deze algemene korting wordt minder voordelig naarmate men meer verbruikt. Uiteraard moeten de verminderde inkomsten gecompenseerd worden zoals voor de gratis kWh.
- Aanvullend kunnen ook maatregelen genomen worden ten voordele van de meer kwetsbare of beschermde afnemers. Dit kan bijvoorbeeld door de gratis kWh op te trekken tot 250 kWh per

gezin en gezinslid voor beschermde eindafnemers (geldende definitie of nog ruimer vast te stellen).

De combinatie van beide pistes, verhoogde toekenning per gezinslid en een progressief tarief, kan ervoor zorgen dat sociaal zwakkere gezinnen niet hoeven bestraft te worden als zij meer verbruikt hebben dan een gemiddeld gezin wegens energieverblindende huisvesting.

Het Consumentenakkoord vermeldt dat een factuur maar tot 12 maanden na de vervaldatum kan rechtgezet worden. De Ombudsdienst beveelt aan om een terugwerkende kracht van 5 jaar te hanteren als dit tot voordeel van de consument strekt.

SERV

De SERV verwijst naar de voor hen nog steeds actuele aandachtspunten uit hun uitgebreid advies naar aanleiding van de invoering van de maatregel in 2001.

Het voordeel is groter voor de gezinnen met laag verbruik – dit zijn meestal de gezinnen met een laag inkomen – en voor gezinnen met veel kinderen of andere personen ten laste. Deze sociale correctie ligt echter in de uitvoering niet voor de hand (onvolledig bereik), los van de vraag of het aangewezen is sociaal te corrigeren voor een negatieve impact van energiemaatregelen en – prijzen op de doelstellingen van het sociaal beleid via het energiebeleid zelf in plaats van via maatregelen in het sociaal beleid.

Ook niet-residentiële verbruikers op laagspanning dragen via het verhoogde tarief bij tot het dekken van de kosten voor de gratis levering aan de residentiële klanten te dekken, wat hun operationele kost doet stijgen en een concurrentieel nadeel inhoudt.

De beoogde effecten op het verbruik via deze vorm van progressieve tarifiering zijn niet vanzelfsprekend gezien ze samenhangen met de mate waarin en de manier waarop de gratis elektriciteit aanleiding geeft tot hogere tarieven voor het restverbruik.

VOKA

VOKA signaleert heel wat operationele problemen bij de toekenning van de gratis elektriciteit:

- de gegevensuitwisseling tussen netbeheerders, Rijksregister en leveranciers;
- verhuizingen die aanleiding geven tot foutieve berekeningen;
- zware administratieve correctieprocedure;
- de problematiek van rusthuizen, collectieve huisvesting,...

Volgens VOKA schiet de maatregel vaak zijn doel voorbij. Ook de ecologische doelstelling wordt niet gerealiseerd. De administratieve meerkost wordt doorgerekend aan de verbruiker.

VOKA is geen voorstander van het verlengen van deze maatregel. VOKA meent dat de financiering van een dergelijke sociale maatregel eerder via de middelenbegroting van de Vlaamse overheid zou moeten gebeuren. VOKA is veeleer van oordeel dat een specifieke maatregel gericht op de doelgroep moet uitgewerkt worden dan een generieke. De Vlaamse overheid zou beter inzetten op energiebesparing bij sociaal zwakkeren, waardoor een correcter signaal wordt gegeven op vlak van de prijs en de waarde van energie.

Gezinsbond

De Gezinsbond beschouwt de maatregel als noodzakelijk, gezien de stijgende energieprijzen. De basishoeveelheid elektriciteit om menswaardig te leven, moet gratis of aan sociaal tarief worden aangeboden. Grote gezinnen met laag verbruik hebben een voordeel tov kleine gezinnen met groot verbruik.

De maatregel is onvoldoende bekend, zeker ook wat betreft de financiering. Het moet duidelijker gecommuniceerd worden dat de gezinnen zelf mee instaan voor de betaling van hun voordeel en dat het voordeel stijgt naarmate ze hun verbruik terugdringen.

Administratieve vereenvoudiging kan de kostprijs doen dalen. De Gezinsbond is echter tegen een forfait per huishoudelijke afnemer, gezinsmodulatie is essentieel. Het voorbehouden aan gezinnen met laag inkomen ondermijnt de solidariteit en draagt bij tot de "inactiviteitsval". Dat gezinnen met hoger inkomen ook genieten van de gratis stroom, versterkt de legitimiteit van hun solidariteit en de bereidheid om bij te dragen tot dit herverdelingsmechanisme.

De Gezinsbond pleit dus voor het behoud van de maatregel, aangezien deze:

- gezinnen met kinderen ondersteunt, gezinsmodulatie behouden;
- een minimale levering waarborgt, die best gefinancierd wordt via een progressief tarief;
- een groter voordeel inhoudt voor zuinige gezinnen (wat meer ruchtbaarheid verdient).

Bond Beter Leefmilieu

Er is voor BBL nood aan een progressieve prijszetting die de impact van energiebesparing sterk laat voelen op de energiefactuur. Sinds de liberalisering kennen we echter eerder degressieve tarieven.

BBL is voorstander van de verbetering van het systeem en benadrukt vooral de ecologische doelstelling. De gratis kWh is een vorm van progressieve tarifiering. De kostprijs van een onvermijdbare hoeveelheid elektriciteit wordt doorgerekend in de prijs voor de bijkomend verbruikte elektriciteit. Het prijseffect is echter onvoldoende om een duidelijk effect te realiseren. Naast een "gratis" basispakket, is er nood aan een daaropvolgende progressieve tarifiering voor verbruiksschijven. Door een herschikking van de tariefkast blijft deze aanpassing in eerste instantie budgettair neutraal.

Tegelijk moet een gratis basispakket geflankeerd worden door een doorgedreven ondersteuningsprogramma voor energiebesparende investeringen bij lage inkomensgroepen, zowel eigenaars als huurders. Bijzonder aandacht moet gaan naar het vervangen van elektrische verwarming. Daarnaast moet elke wooneenheid een eigen meter krijgen.

De maatregel is administratief complex. Vooral de (aan variatie onderhevige) gezinsmodulatie draagt bij tot de complexiteit. Een automatische toekenning dringt zich op. Er zou in dat opzicht onderzocht moeten worden of de openbardienstverplichting van de gratis kWh niet rechtstreeks bij de leveranciers gelegd kan worden.

ABVV, ACLVB en ACV

De drie vakbonden leverden een gezamenlijk standpunt in. Sinds de invoering van de maatregel kwam er heel wat kritiek. Die ging vooral over het feit dat de maatregel niet "gratis" is, en dat sociaal zwakkeren niet altijd bereikt worden. Bovendien stimuleert de maatregel te weinig tot het energiebesparing.

De vakbonden, voor wie een sociaal energiebeleid prioritair is, zijn grote voorstander van behoud van de maatregel. De gratis kWh zorgt ervoor dat een minimum aan energie voor iedereen betaalbaar is. Het systeem is ook een eenvoudige manier om de tarieven (gedeeltelijk) progressiever te maken.

Toch zijn verbeteringen wenselijk. De informatiestromen moeten verbeterd worden, zodat iedereen zijn gratis kWh tijdig en correct ontvangt. Een te onderzoeken piste is het voorzien in 500 à 700 kWh per residentieel aansluitingspunt, waardoor de administratief lastige gezinsmodulatie wegvalt.

De vakbond is voorstander van de verrekening van de kosten via de energiefactuur en verwijst ook naar de steun voor hernieuwbare energie die via een gelijkaardig mechanisme wordt gefinancierd. Deze laatste komt echter vooral eerder goeude gezinnen ten goede. Het zou onaanvaardbaar zijn dat uitgaven zoals de gratis kWh die (ook) minder goeude gezinnen tot voordeel zijn, niet op deze manier gefinancierd zouden kunnen worden, en productiesteun voor hernieuwbare energie wel.

Daarnaast moeten het sociale energiebeleid en het REG-beleid blijvend geoptimaliseerd worden om een antwoord te vinden op het stijgend aantal mensen met betalingsproblemen.

Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting

In de tweejaarlijkse verslagen van 2007 en 2009 werd naar deze maatregel verwezen. In het kader van het garanderen van een effectief recht op energie wordt gevraagd om te voorzien in een basispakket energie zonder kosten voor de klant. Hiermee moet kunnen voorzien worden in een minimaal comfort inzake verwarming, verlichting en kookgelegenheid, rekening houdend met de grootte van het huishouden.

Met betrekking tot de gewenste prijsbeleid worden drie principes naar voren geschoven met name een effectief recht op energie, het stimuleren van rationeel energiegebruik en een sociaal beleid. Het verbruik zou rationeel getarifeerd moeten worden in combinatie met het systeem van sociale maximumprijzen en met een doorgedreven ondersteuningsprogramma voor energiebesparende investeringen voor groepen met lage inkomens. Ook de plaatsing van een meter per wooneenheid die elk huishouden toelaat het verbruik op te volgen, is essentieel.

De maatregelen gratis kWh en gratis drinkwater moet men onderling maximaal afstemmen.

Het Steunpunt pleit voor algemene maatregelen en structureel beleid, gezien die als voordeel hebben dat ze makkelijker erkend en aanvaard worden naarmate ze betrekking hebben op bredere lagen of zelfs de hele bevolking.

UNIZO

UNIZO stelt dat een onaanvaardbare negatieve impact van milieumaatregelen op de doelstellingen van het sociaal beleid in eerste instantie zou gecorrigeerd moeten worden door maatregelen in het sociaal beleid, en niet in het milieubeleid.

UNIZO kaart de indirecte verdelingseffecten aan: via de stijgende laagspanningstarieven wordt een aanzienlijk deel van de kosten verhaald op ondernemers, vrije beroepen, handelaars, KMO's,... Dat draagt bij tot een concurrentieel nadeel voor de Vlaamse ondernemingen.

De gratis elektriciteit maakt de tarifiering progressief, wat op het eerste zicht aanleiding geeft tot een lager energiegebruik. Volgens UNIZO is dit echter niet noodzakelijk het geval gezien de samenhang met de mate waarin en de manier waarop de gratis levering aanleiding geeft tot hogere tarieven voor het resterende verbruik. Wellicht leidt de huidige werkwijze zelfs tot het tegenovergesteld effect.

UNIZO meent dus dat noch de sociale noch de ecologische doelstelling behaald worden. Daarom wordt voorgesteld om na te gaan of er geen andere manieren zijn om de doelstellingen te realiseren. Volgens UNIZO is het aangewezen om eerder te focussen op energiebesparingsmaatregelen.

Samenlevingsopbouw

Uitgangspunt: gas en elektriciteit moeten in onze samenleving gegarandeerde nutsvoorzieningen zijn met het oog op de sociale bescherming en het recht op een menswaardig leven.

Samenlevingsopbouw ijvert voor een algemeen basispakket energie in combinatie met een gegarandeerde minimale levering elektriciteit aan 12 ampère (nu: 10).

De gratis kWh gaat, hoewel het onvoldoende is, in die richting. Samenlevingsopbouw wil dus geen afschaffing van de gratis kWh, om volgende redenen:

- Geen administratie door begunstigde maar automatische toekenning.
- Het voordeel is onmiddellijk voelbaar op de energiefactuur.
- Kosten en baten worden door iedereen gedragen. Kleine verbruikers genieten het meest van het voordeel.

Samenlevingsopbouw beveelt volgende verbeteringen aan:

- Samenlevingsopbouw wil dat ook mensen die afgesloten zijn, de gratis kWh ontvangen, wat momenteel indruist tegen het principe dat er niet meer gratis kWh kan worden toegekend dan er

verbruikt is. De gratis kWh zou eventueel in mindering gebracht kunnen worden van de openstaande schuld.

- Streven naar absolute zekerheid dat alle huishoudelijke afnemers hun gratis kWh toebedeeld krijgen.

Daarnaast moet meer ingezet worden op REG voor specifieke doelgroepen en verbeterde LAC-werking, maar bij voorkeur niet ten koste van de gratis kWh.

Besluit bevraging stakeholders

Samenhangend met hun achtergrond en activiteiten lopen de visies van de bevroagde belanghebbenden heel sterk uiteen. UNIZO en VOKA zien de maatregel liever verdwijnen, gezien in hun visie noch het sociale noch het ecologische doel bereikt wordt. De andere partners pleiten allen voor een optimalisatie van de regeling die de toekenning vereenvoudigt en nog meer garandeert. Ook zijn veel organisaties voorstander van een gedifferentieerde of complementaire aanpak ten voordele van de kwetsbare gezinnen.

11. Alternatieve invullingen van de maatregel gratis kWh

Op basis van de inhoud van dit het rapport, de visies van het VEA en de VREG en de visies van de stakeholders, kunnen een aantal alternatieve invullingen bestudeerd worden.

De maatregel gratis kWh stopzetten zodat de nettarieven minder belast worden

Uit de verzamelde visies blijkt dat verschillende organisaties die menen dat de beoogde doelstellingen onvoldoende behaald worden, de maatregel liever zien verdwijnen.

Voordelen

- Het met de kosten voor de levering van de gratis kWh verhoogde distributietarief daalt.
- Bedrijven die verbruiken op laagspanning hoeven niet meer bij te dragen tot een regeling waarvan ze zelf geen voordeel ondervinden.

Nadelen

- Het deels progressief karakter van het tarief vervalt, zodat de beoogde incentive om minder te verbruiken wegvalt.
- De globale kost blijft gelijk en wordt herverdeeld waardoor de energiefactuur van de gezinnen stijgt, in het bijzonder voor grote gezinnen met een laag verbruik.
- Draagvlak? Heel wat belanghebbenden pleiten expliciet voor het behoud of de optimalisatie van de maatregel.

De maatregel gratis kWh stopzetten en vervangen door een tussenkomst voor de energiekosten (of energiebesparing) voor een specifieke kwetsbare doelgroep

Op basis van de regelmatige weerkerende kritiek dat de maatregel zijn dubbele doelstelling - sociaal en ecologisch - te weinig behaalt, zou het een optie kunnen zijn om de huidige maatregel te verlaten ten voordele van een alternatief dat maximaal inzet op de sociale doelstelling. Voor mensen in armoede vertegenwoordigen de energiekosten een aanzienlijk aandeel in het beperkt beschikbare budget. Vooral de kosten voor verwarming van de woning in de winterperiode wegen onevenredig zwaar door. Een vooral sociaal gefocuste tussenkomst in de energiekosten zou daarom best niet beperkt blijven tot een tussenkomst in de elektriciteitsfactuur, maar in de algemene energiekosten.

Hoewel verschillende invullingen mogelijk zijn, zou het een pragmatische keuze kunnen zijn om dedoelgroepbepaling te baseren op bestaande categorieën zoals beschermde afnemers en budgetmeterklanten (elektriciteit en gas) bij de netbeheerder. Deze doelgroep zou dan een forfaitair basispakket energie gratis beschikbaar krijgen. Een optie zou kunnen zijn om het moment van

toekenning deels of geheel net voor de winter te voorzien, zodat de tussenkomst toelaat die vaak moeilijke periode door te komen.

In lijn met de herhaaldelijk geformuleerde aanbevelingen om vooral voor kwetsbare doelgroepen extra in te zetten op ondersteuning bij het investeren in energiebesparende werken in de woning, zouden (een deel van) de via de maatregel herverdeelde middelen daarvoor ingezet kunnen worden. Investerings in dakisolatie, hoogrendementsbeglazing en condensatieketels blijken voor de kwetsbaarste doelgroepen in de huidige ondersteuningsstelsels onhaalbaar, maar kunnen de energiefactuur wel aanzienlijk en blijvend verlichten.

Voordelen:

- De problematiek van de communicatie van domiciliegegevens valt weg.
- Deze aanpak realiseert de vaak geformuleerde vraag naar een soort gratis basispakket energie.
- De leveranciers moeten alleen nog een forfait geven aan hun beschermde klanten maar die kennen ze in het kader van de toekenning van de sociale maximumprijzen.
- Het herverdelend aspect blijft in brede zin behouden.
- De optie die zich richt op ondersteuning van energiebesparende werken zorgt voor duurzame verlaging van de energiefactuur voor verwarming.
- De kans op betalingsproblemen en schuldopbouw daalt.
- Het forfait zou zo berekend kunnen worden dat het globaal nettatarief (licht) daalt.

Nadelen:

- Niet beschermde klanten bij de netbeheerder zullen eventueel bewust hun factuur niet betalen om een budgetmeter en dus het gratis pakket energie te krijgen.
- Mensen die niet met aardgas verwarmen, vormen mogelijk een blinde vlek.
- Niet beschermde budgetmeterklanten hebben minder incentive om terug naar de commerciële markt te gaan.
- Dit soort categorieke maatregel kan tot ongenoegen leiden bij mensen die (net) buiten de doelgroep behoren.

De maatregel gratis kWh behouden maar enkel voor een specifieke kwetsbare doelgroep

In tegenstelling tot het vorige alternatief, beperkt de tussenkomst zich tot de component elektriciteit. Het bestaande toekenningsmechanisme zou ofwel behouden kunnen blijven (al dan niet met aangepaste aantallen kWh), ofwel vervangen kunnen worden door een forfaitaire tussenkomst.

Voordeel

- Versterkt de sociale doelstelling van de maatregel.
- Verlicht het nettatarief.

Nadeel

- Gezinnen die niet tot de af te bakenen doelgroep behoren veranderen van netto ontvangers in netto bijdragers, ook bv grote niet-beschermde gezinnen met laag inkomen die wonen in energieverslindende (huur-)woningen.
- Draagvlak?

De maatregel gratis kWh behouden maar differentiatie voorzien binnen de bestaande doelgroep

Er kan voor geopteerd worden een andere berekening te hanteren die ertoe leidt dat kwetsbare doelgroepen, bijvoorbeeld de beschermde afnemers en/of mensen met een budgetmeter, meer gratis kWh toegekend krijgen en de andere huishoudens minder dan totnogtoe het geval is. Ofwel behoudt men hierbij de gezinsmodulatie, ofwel kiest men uit hoofde van administratieve vereenvoudiging voor een systeem met forfaits. De omvang van deze verder doorgedreven vorm van herverdeling kan van de dezelfde orde van grootte zijn dan die van de bestaande maatregel. Maar een beperkte omvang, met een lagere druk op het nettatarief, behoort ook tot de mogelijkheden.

Voordelen

- Versterkt de sociale doelstelling van de maatregel.
- Kan binnen de grenzen van het bestaande herschikte kostenpakket gerealiseerd worden.
- Alle Vlaamse gezinnen blijven een stuk gratis kWh krijgen.
- Eventuele afschaffing van de gezinsmodulatie brengt een grote administratieve vereenvoudiging met zich mee.

Nadelen

- welke gezinnen behoren tot de kwetsbare doelgroepen?
 - In kaart gebrachte categorieën, bv beschermde afnemers, leveren het minst problemen
 - Dit gaat wel ten koste van bv grote niet-beschermde gezinnen met laag inkomen en in energievervlindende (huur)woning.
- Draagvlak?

De maatregel gratis kWh voor alle Vlaamse huishoudens behouden maar de gezinsmodulatie vervangen door een forfait

Door de gezinsmodulatie af te schaffen, vormt het aantal gezinsleden niet langer een bepalende factor voor de toe te kennen hoeveelheid gratis elektriciteit. Elk huishoudelijk afnamepunt krijgt dan dezelfde hoeveelheid gratis elektriciteit, gebaseerd op historisch toegekende gemiddelde hoeveelheden (zowat 350 kWh per gezin), waardoor deze regeling kan gerealiseerd worden binnen min of meer dezelfde impact op de nettarieven. Er kan onderzocht worden of de rechtstreekse uitbetaling door de netbeheerder efficiëntieverhogend werkt.

Voordelen

- Administratieve vereenvoudiging zorgt voor betere toekenning en minder rechtzettingen.
- De problematiek van co-ouderschap speelt niet meer.
- De jaarlijks weerkerende kost voor administratie en uitvoering daalt.
- Deze aanpak kan binnen de grenzen van de bestaande kostenherverdeling tussen verbruikers op laagspanning.

Nadelen

- Dit is nadelig voor grote gezinnen, die met de huidige regeling beter af zijn.

De maatregel gratis kWh voor de bestaande doelgroep behouden, de gezinsmodulatie vervangen door een forfait en de beschikbare middelen heroriënteren

Opnieuw uitgaande van een gelijk budget aan herverdeelde kosten, kan de focus van de ingezette middelen herbekeken worden. De jongste jaren komen steeds meer klanten na de opzeg van een leveringscontract bij de netbeheerder terecht. Als ook daar facturen langdurig onbetaald blijven, leidt dit op termijn tot het boeken van deze openstaande schulden als oninvorderbaar wat weegt op het distributietarief. De praktijk leert dat deze doelgroep gebaat is bij intensieve langdurige begeleiding eventueel gecombineerd met het ten laste nemen van schulden. Zo kan vermeden worden dat een aantal mensen steeds meer schulden opbouwen. Verschillende invullingen voor herverzekering van de middelen zijn mogelijk, afhankelijk van wenselijke accenten. Er volgen enkele voorbeelden.

- Een bescheiden forfait per Vlaams huishouden en de rest van de kosten die via de bestaande maatregel herverdeeld zouden worden verschuiven naar betalingsbegeleiding van mensen met energieschulden of in energiearmoede

Dit laatste kan bijvoorbeeld via het à rato van het aantal inwoners ter beschikking stellen van middelen aan het OCMW voor begeleidingskost en financiële hulpverlening aan mensen in energiearmoede (afbouw en preventie van schulden, financiering van de minimale levering voor gasbudgetmeterklanten in de winter,...). Dit leidt tot een daling van onbetaalde facturen wat leidt tot een daling van de distributienetkost.

- Een bescheiden forfait per Vlaams huishouden en de rest van de kosten die via de bestaande maatregel herverdeeld zouden worden verschuiven naar betalingsbegeleiding en naar energiebesparing

De versleuteling van de resterende middelen over betalingsbegeleiding en energiebesparende maatregelen kan op verschillende manieren vorm krijgen. Een optie die werd aangereikt door Eandis reserveert de middelen die vrijkomen naar aanleiding van de afbouw van schulden voor preventieve REG-maatregelen bij kwetsbare gezinnen, bijvoorbeeld dakisolatie, waarmee de kans op stijgende energieschulden kan worden vermeden.

Voordelen

- De administratieve vereenvoudiging komt de sluitende toekenning ten goede en leidt tot minder administratie en rechtzettingen.
- De problematiek van co-ouderschap speelt niet meer.
- Afhankelijk van de optie gaat meer aandacht naar preventie van schuldopbouw én energieverbruik.
- afhankelijk van de optie komt deze herverdeling tegemoet aan de vaak gehoorde eis vanuit de OCMW's naar meer middelen voor begeleiding van mensen in energiearmoede.
- Extra middelen voor OCMW (werkingsmiddelen voor begeleiding + middelen voor schuldafbouw/ondersteuning gasbudgetmeterklanten in de winter).
- Mogelijke daling van het distributienettarief (vermindering van oninvorderbare schulden).

Nadelen

- Nadelig voor grote gezinnen.
- Door het kanaliseren van middelen naar de OCMW's vanuit het energiebeleid is er een overlapping met het beleid rond welzijn en de werking en doelstellingen van het federaal Energiefonds (het zogenaamde Fonds Vande Lanotte).

12. Conclusies

Uit dit evaluatierapport blijkt dat de uitvoering van de maatregel na al die jaren nog steeds niet eenvoudig is. Het is een utopie om de maatregel in de huidige vorm uit te voeren zodat iedereen correct krijgt waarop hij recht heeft. Vereenvoudiging van de maatregel dan wel verregaande detaillering dringt zich op om te garanderen dat zoveel mogelijk mensen tijdig en correct krijgen waar ze recht op hebben. Continue toegang van de leveranciers tot het Rijksregister zou een informatiestap kunnen uitsluiten maar de vereisten die de privacycommissie stelt aan commerciële bedrijven die toegang wensen zijn zeer strikt en kunnen een zware belasting vormen voor kleinere bedrijven. Voor nieuwe leveranciers betekent de maatregel nu al een toetredingsbarrière.

Overheveling van de volledige toekenning naar de leverancier zou de nettarieven doen dalen, maar zou anderzijds de commerciële tarieven doen stijgen omdat de leveranciers ook de kWh die ze 'gratis' moeten verdelen, zelf moeten aankopen dan wel produceren. Deze kost moet gedekt worden. Het is niet duidelijk in hoeverre concurrentie er zal toe leiden dat de verhoging toch niet volledig zou doorgerekend worden aan de klant.

En ook dan blijven een aantal uitvoeringsproblemen bestaan. Dit verandert bijvoorbeeld niets aan de problematiek van gebouwen met verschillende wooneenheden en slechts 1 aansluiting. Ook als de leveranciers de gegevens moeten matchen met hun bestanden, blijft er een dode periode. Ook heel wat interpretatieproblemen raken hierdoor niet opgelost.

De maatregel wordt gefinancierd via de distributienettarieven voor de wel te betalen kWh die verbruikt worden op laagspanning. Vooral de grootverbruikers (ondermeer gezinnen met elektrische verwarming) dragen dus bij, net als alle bedrijven aangesloten op laagspanning. Kleine verbruikers in grotere gezinnen profiteren het meest van de maatregel. Hierin zitten dus ook PV-eigenaars waarvan de installatie niet het volledige verbruik dekt. Bedrijven doen geen voordeel aan de maatregel.

De financiering van de maatregel is ook niet erg transparant: uit de VREG-enquête blijkt dat het merendeel van de elektriciteitsverbruikers niet weet hoe de maatregel gefinancierd wordt en bijvoorbeeld denkt dat dit via de belastingen gebeurt.

Vanuit sociaal oogpunt zijn een aantal gezinnen zeker gebaat met deze maatregel, voornamelijk de kleinverbruikers. Echter, heel wat achtergestelde gezinnen die op elektriciteit verwarmen (in hoofd- of bijverwarming, in combinatie met slechte geïsoleerde woningen) en/of oude elektrische (energieverslindende) toestellen gebruiken, betalen fors mee aan de factuur. Zij zouden meer gebaat zijn bij het preventiever inzetten van middelen, zoals bijvoorbeeld gebeurt via de opstartende sociale dakisolatieprojecten.

De maatregel bereikt weliswaar elk gezin in Vlaanderen. Toch moeten we durven erkennen dat sommige gezinnen meer dan andere nood hebben aan ondersteuning bij de betaling van de energiefactuur. Bovendien blijkt uit de VREG-enquête dat het Mattheüseffect nog steeds speelt.

Vanuit REG-oogpunt kan geargumenteed worden dat de wel te betalen kWh duurder zijn en dat het tarief hierdoor progressief is. Uit de VREG-enquête 2011 blijkt echter dat slechts 38% weet (of denkt) dat de kosten worden doorgerekend in de elektriciteitsprijzen van de overige, wel te betalen kWh van de gebruiker. 70% van de 490 gezinnen die de korting correct hebben gekregen, is als gevolg van de maatregel noch minder, noch meer gaan verbruiken. 27% zegt dat de maatregel hen ertoe aangezet heeft, minder te gaan verbruiken. Slechts 5 gezinnen zijn meer gaan verbruiken omdat een gedeelte toch gratis is. Ook PV-eigenaars waarvan de installatie berekend was op het volledige verbruik, gaven al aan meer te zullen verbruiken omdat meerverbruik toch gratis is. In die zin geeft de maatregel aan hen een verkeerd signaal.

De maatregel wordt momenteel niet volledig lineair opgevat gezien 100 kWh per gezin wordt toegekend maar toch ook 100 kWh per gezinslid. Deze gezinsmodulatie is ook niet helemaal terecht omdat het elektriciteitsverbruik niet lineair stijgt met het aantal gezinsleden, zeker niet voor minder begoede gezinnen waar men niet over verschillende PC's of TV's beschikt. De gezinsmodulatie maakt de maatregel ook zeer complex.

Een grondige evaluatie van het REG-effect vergt verder studiewerk. Daarbij moet ook de vraag aan bod komen of dezelfde middelen niet efficiënter ingezet kunnen worden, bijvoorbeeld onder de vorm van gerichte Vlaamse premies voor energiebesparende maatregelen of sociale dakisolatieprojecten.

13. Aanbevelingen

13.1. Alternatieve invullingen

Met de onder punt 11 beschreven alternatieven kan tot op zeker hoogte tegemoet gekomen worden aan de door de stakeholders gesuggereerde optimalisaties. Combinaties van de opties zijn mogelijk en voor de invulling zijn tal van gradaties te bedenken. Samenvattend kan gesteld worden dat keuzes mogelijk zijn op vlak van:

- de bepaling van de begunstigde doelgroep;
- de hoogte van het toegekende voordeel;
- de invulling van het toegekende voordeel;
- de gezinsmodulatie.

De passage uit het Regeerakkoord: *“De Vlaamse Regering optimaliseert het systeem van de gratis kWh in functie van een effectieve en efficiënte ondersteuning van sociaal zwakkeren en met het oog op het zorgen voor een betere sociale bescherming”* is richtinggevend voor de keuze voor een alternatieve invulling.

Vanuit de vaststelling dat in het huidige systeem de zwakste gezinnen niet per definitie het meest voordeel halen uit de maatregel, is het zinvol de hoogte van de tussenkomst doelgroepafhankelijk te

maken. Bij de afbakening van de groep die een groter voordeel zou toegekend krijgen, spelen verschillende afwegingen mee. Werken met een nieuw te definiëren groep gaat wellicht gepaard met een complexe toekenning. Voor een gekende doelgroep, zoals beschermde afnemers, geldt dat zij nu ook al genieten van het voordeel van de sociale maximumprijzen, terwijl andere doelgroepen soms ook een precaire energiesituatie kennen, zoals niet-beschermde budgetmeterklanten. De keuze om gekende categorieën, zoals beschermde afnemers, die recht hebben op de sociale maximumprijzen, of mensen met een budgetmeter voor elektriciteit of gas, een groter voordeel toe te kennen, lijkt echter gerechtvaardigd. Voor deze groepen is de kans groot dat ze beschikken over een beperkt inkomen waardoor de kans op energiearmoede gevoelig hoger ligt. Het verhogen van het voordeel voor kwetsbare groepen zou dan gepaard gaan met een verlaging van het voordeel voor de rest van de Vlaamse gezinnen. Netto blijft deze verdere verfijning van de oorspronkelijke herverdelende aanpak binnen alle laagspanningsverbruikers (residentieel en niet-residentieel) van de maatregel gratis kWh echter voor alle gezinnen voordelig.

Het belangrijkste obstakel voor de efficiënte toekenning blijkt samen te hangen met de gegevensstromen die noodzakelijk zijn voor de toepassing van de gezinsmodulatie. Enkel een vergaande detaillering van de nu al complexe en tijdrovende communicatiestromen of een niet evidente continue toegang van de leveranciers tot het Rijksregister zou hier nog een (beperkte) efficiëntiewinst kunnen opleveren. Om alle Vlaams gezinnen te bereiken, lijkt het verlaten van de gezinsmodulatie aangewezen. Hoewel de vervanging van deze gezinsmodulatie door een aanpak op basis van een forfait ongetwijfeld verliezers met zich meebrengt, kan die wel winst opleveren op vlak van het bereik van de maatregel, wat leidt tot minder te behandelen klachten. Tegelijk kan toch voor elk Vlaams gezin een zeker netto-voordeel blijven bestaan dat groter blijft naargelang minder verbruikt wordt (progressief karakter van tarifiering). In deze werkwijze zal het aantal klachten en rechtzettingen wellicht fel dalen waardoor de maatregel iets kosteneffectiever wordt. Ook het laten uitbetalen van het voordeel door de netbeheerder kan tot efficiëntieverhoging leiden doordat het aantal actoren betrokken bij de uitvoering gevoelig vermindert.

Rekening houdend met het voorgaande, lijkt een combinatie van de afschaffing van de gezinsmodulatie en vervanging door een forfait, dat voor de meest kwetsbare gezinnen ruimer is, het meest aangewezen. Zo men bijkomend wil inzetten op een meer preventieve aanpak, dan kan een deel van de via de maatregel te herverdelen middelen ten voordele van de meest kwetsbare gezinnen worden benut voor afbouw van schulden, al dan niet door het overhevelen van middelen naar het OCMW, tussenkomen voor aardgas in de winterperiode of structurele ondersteuning van energiebesparende investeringen in de woningen van kwetsbare gezinnen.

13.2. Aanbevelingen bij behoud van de maatregel

Als de maatregel onder een of andere vorm behouden blijft, worden in ieder geval de volgende aanpassingen aan het besluit voorgesteld:

Bepaling van een rechtzettingstermijn: Hoe lang moet de leverancier terug gaan om de niet (correct) verstrekte gratis kWh alsnog toe te kennen? Er is momenteel geen wettelijke bepaling die de termijn bepaalt tot waar een leverancier moet of mag teruggaan voor de rechtzetting van gratis elektriciteit. De VREG is van oordeel dat de leverancier wel minstens de correcte hoeveelheid gratis elektriciteit van het huidige kalenderjaar en van het jaar daarvoor moet toekennen. Als de leverancier ook de gratis elektriciteit voor de vorige jaren wil corrigeren, juicht de VREG deze commerciële geste toe. Zij kan dit wel niet afdwingen aangezien hiervoor ook geen wettelijke basis is en de leverancier deze elektriciteit ook niet meer kan terugvorderen van de netbeheerder. Klagers die deze boodschap te horen krijgen, zijn erg misnoegd omdat het meestal niet hun fout is dat ze de gratis kWh in het verleden niet kregen. Een te korte rechtzettingstermijn zal dit ongenoegen zeker niet wegnemen. Een te lange rechtzettingstermijn leidt ertoe dat de oefening voor een bepaald kalenderjaar pas zeer laat kan afgerond worden. Een rechtzettingstermijn van 2 jaar lijkt de VREG het minimum te zijn. Dit moet gezien worden als de laatste en de voorlaatste jaarafrekening. In deze gevallen moet de netbeheerder de rechtzetting vergoeden aan de leverancier.

Extrapolatie:

De VREG is voorstander van een herrekening naar 12 maanden via SLP in plaats van lineair al heeft ook deze werkwijze nadelen. Echter, indien deze aanpassing onevenredige kosten met zich meebrengt voor aanpassingen aan het facturatieprogramma, is dit niet aangewezen. Hierover moet eerst overleg gepleegd worden met de elektriciteitsleveranciers.

Andere verfijningen moeten niet in regelgeving opgenomen worden, maar kan de VREG in een mededeling opleggen, zoals bijvoorbeeld:

- Het beter managen van de periode tussen 01/01 en 01/04
 - Het inkorten van de periode is wellicht onhaalbaar tenzij er voor alle spelers rechtstreekse toegang is tot het Rijksregister met het oog op de toekenning van de gratis kWh
 - dergelijke toegang is niet evident, vanwege de wetgeving op de privacy.
- De problematiek van de toekenning in het geval van collectieve huisvesting met één aansluitpunt
 - Indien de aansluiting op naam van de titularis van het gebouw staat, en die een ondernemingsnummer invulde, toch een regeling treffen die de toekenning van de gratis kWh toelaat
 - op basis van domiciliegegevens kan de toe te kennen hoeveelheid gratis kWh bepaald en doorgerekend worden. Vraag is hoe de titularis aan de domiciliegegevens komt (privacywetgeving)
 - jaarlijks voor bv 1 april melden collectieve huisvestingen zich bij de netbeheerder (al dan niet via de leverancier) zodat de match met het Rijksregister kan plaatsvinden
 - het voorzien van aparte meters per wooneenheid
 - lost het probleem meteen op
 - per bijkomende meter betekent dit 100 kWh bijkomend toe te kennen gratis kWh
 - Het voorzien in een specifieke code voor dit soort huisvesting in de databestanden, bv "gemeenschap"?
- De leveranciers zouden het veld "RES", waarin wordt aangeduid of een klant al dan niet residentieel is ("RES/NON-RES"), correcter moeten invullen.
 - Verduidelijking is nodig of er onder "RES" enkel gedomicilieerde afnemers kunnen vallen (voorwaarde voor de toepassing van sociale energiemaatregelen en de toekenning van de gratis kWh) of ook andere afnemers, zoals huurders, eigenaars van meerdere woningen,.... Voor REG-toepassingen (premies) is de domicilievereiste niet van toepassing.
 - Het "RES-veld" zou verder opgesplitst kunnen worden naargelang de toepassing
 - Het "RES-veld" zou zo actueel mogelijk gehouden moeten worden.
- Aangezien de controle door de netbeheerder op de door de leveranciers effectief toegekende gratis kWh zoals opgenomen in de terugleverstaten lang niet evident is, wordt de suggestie gemaakt de gratis toegekende kWh te laten attesteren door een bedrijfsrevisor, zodat controle door de netbeheerder overbodig wordt.

14. Bijlagen

Bijlage 1: Opvolging toekenning gratis kWh

Bijlage 2: Visies van de stakeholders

4	Procentueel aandeel kost gratis kWh = (2+3)/1 (%)	13,22%	13,30%	12,26%	13,60%
5	Totale afname in MWh LS	24.019	23.577	22.493	22.493
6	waarvan gratis (MWh)	1.068	992	957	990
7	Procentueel aandeel gratis geleverd = 6/5 (%)	4,45%	4,21%	4,26%	4,40%
8	Distributienetvergoeding LS in c€/kWh zonder maatregel gratis kWh = (1-2-3)/5	4,16	4,23	4,49	4,42
9	Distributienetvergoeding LS in c€/kWh met maatregel gratis kWh = 1/5	4,79	4,88	5,12	5,12
10	Weerslag op distributienetvergoeding LS in c€/kWh = 9-8	0,63	0,65	0,63	0,70

		Totaal zuivere DNB's							
Effectiviteit		2008	%	2009	%	2010	%	2011	%
A	Aantal gedomicilieerden volgens het Rijksregister	1.436.811	100,00%	1.431.655	100,00%	1.445.129	100,00%	1.455.640	100,00%
B	Aantal gedomicilieerden dat gematched kon worden, dus gekoppeld aan een toegangspunt	1.372.301	95,51%	1.281.754	89,53%	1.290.862	89,33%	1.300.251	89,33%
C	Aantal gedomicilieerden teruggemeld in terugleverstaten leveranciers	1.383.375	96,28%	1.290.013	90,11%	1.293.148	89,48%		
Kostencomponent		2008		2009		2010		Budget 2011	
1	Totale budget distributienetvergoeding LS in €	202.616.737		234.254.049		225.813.985		269.540.445	
2	Kost gratis kWh in €	27.056.611		27.664.925		26.645.142		30.647.228	
3	Administratieve kosten maatregel gratis kWh in €	172.681		94.026		151.995		191.915	
4	Procentueel aandeel kost gratis kWh = (2+3)/1 (%)	13,44%		11,85%		11,87%		11,44%	
5	Totale afname in MWh LS	3.611.167		3.652.775		3.736.401		3.692.688	
6	waarvan gratis (MWh)	191.986		179.962		181.368		182.564	
7	Procentueel aandeel gratis geleverd = 6/5 (%)	5,32%		4,93%		4,85%		4,94%	
8	Distributienetvergoeding LS in c€/kWh zonder maatregel gratis kWh = (1-2-3)/5	4,86		5,65		5,33		6,46	
9	Distributienetvergoeding LS in c€/kWh met maatregel gratis kWh = 1/5	5,61		6,41		6,04		7,30	
10	Weerslag op distributienetvergoeding LS in c€/kWh = 9-8	0,75		0,76		0,72		0,84	

4	Procentueel aandeel kost gratis kWh = (2+3)/1 (%)	14,43%	14,83%	14,41%	11,82%
5	Totale afname in MWh LS	1.365.999	1.356.091	1.385.313	1.406.531
6	waarvan gratis (MWh)	63.900	66.450	66.553	64.621
7	Procentueel aandeel gratis geleverd = 6/5 (%)	4,68%	4,90%	4,80%	4,59%
8	Distributienetvergoeding LS in c€/kWh zonder maatregel gratis kWh = (1-2-3)/5	3,99	4,23	4,28	5,16
9	Distributienetvergoeding LS in c€/kWh met maatregel gratis kWh = 1/5	4,66	4,97	5,01	5,85
10	Weerslag op distributienetvergoeding LS in c€/kWh = 9-8	0,67	0,74	0,72	0,69

		Imewo							
Effectiviteit		2008	%	2009	%	2010	%	2011	%
A	Aantal gedomicilieerden volgens het Rijksregister	1.003.945	100,00%	1.018.393	100,00%	1.016.521	100,00%	1.023.956	100,00%
B	Aantal gedomicilieerden dat gematched kon worden, dus gekoppeld aan een toegangspunt	934.415	93,07%	881.792	86,59%	885.399	87,10%	886.037	86,53%
C	Aantal gedomicilieerden teruggemeld in terugleverstaten leveranciers	939.764	93,61%	897.286	88,11%	909.912	89,51%		
Kostencomponent		2008		2009		2010		Budget 2011	
1	Totale budget distributienetvergoeding LS in €	142.517.120		162.173.777		166.617.037		219.972.874	
2	Kost gratis kWh in €	19.040.527		18.237.510		19.419.349		20.066.715	
3	Administratieve kosten maatregel gratis kWh in €	33.753		33.175		34.074		35.760	
4	Procentueel aandeel kost gratis kWh = (2+3)/1 (%)	13,38%		11,27%		11,68%		9,14%	
5	Totale afname in MWh LS	3.081.263		3.066.807		3.131.613		3.172.428	
6	waarvan gratis (MWh)	132.681		121.013		129.684		133.479	
7	Procentueel aandeel gratis geleverd = 6/5 (%)	4,31%		3,95%		4,14%		4,21%	
8	Distributienetvergoeding LS in c€/kWh zonder maatregel gratis kWh = (1-2-3)/5	4,01		4,69		4,70		6,30	
9	Distributienetvergoeding LS in c€/kWh met maatregel gratis kWh = 1/5	4,63		5,29		5,32		6,93	
10	Weerslag op distributienetvergoeding LS in c€/kWh = 9-8	0,62		0,60		0,62		0,63	

4	Procentueel aandeel kost gratis kWh = (2+3)/1 (%)	15,32%	13,04%	13,10%	10,00%
5	Totale afname in MWh LS	2.174.711	2.120.199	2.110.544	2.239.214
6	waarvan gratis (MWh)	97.190	91.813	95.136	97.659
7	Procentueel aandeel gratis geleverd = 6/5 (%)	4,47%	4,33%	4,51%	4,36%
8	Distributienetvergoeding LS in c€/kWh zonder maatregel gratis kWh = (1-2-3)/5	3,55	4,35	4,49	5,91
9	Distributienetvergoeding LS in c€/kWh met maatregel gratis kWh = 1/5	4,19	5,01	5,16	6,57
10	Weerslag op distributienetvergoeding LS in c€/kWh = 9-8	0,64	0,65	0,68	0,66

		Iverlek							
Effectiviteit		2008	%	2009	%	2010	%	2011	%
A	Aantal gedomicilieerden volgens het Rijksregister	1.013.607	100,00%	1.021.689	100,00%	1.029.098	100,00%	1.037.617	100,00%
B	Aantal gedomicilieerden dat gematched kon worden, dus gekoppeld aan een toegangspunt	945.227	93,25%	908.294	88,90%	911.822	88,60%	913.035	87,99%
C	Aantal gedomicilieerden teruggemeld in terugleverstaten leveranciers	945.256	93,26%	923.904	90,43%	930.694	90,44%		
Kostencomponent		2008		2009		2010		Budget 2011	
1	Totale budget distributienetvergoeding LS in €	127.618.080		141.501.438		145.294.534		191.162.922	
2	Kost gratis kWh in €	18.940.718		18.880.825		19.608.999		19.955.692	
3	Administratieve kosten maatregel gratis kWh in €	34.078		33.283		34.495		36.237	
4	Procentueel aandeel kost gratis kWh = (2+3)/1 (%)	14,87%		13,37%		13,52%		10,46%	
5	Totale afname in MWh LS	2.596.294		2.558.587		2.630.064		2.672.797	
6	waarvan gratis (MWh)	131.991		125.438		130.913		132.741	
7	Procentueel aandeel gratis geleverd = 6/5 (%)	5,08%		4,90%		4,98%		4,97%	
8	Distributienetvergoeding LS in c€/kWh zonder maatregel gratis kWh = (1-2-3)/5	4,18		4,79		4,78		6,40	
9	Distributienetvergoeding LS in c€/kWh met maatregel gratis kWh = 1/5	4,92		5,53		5,52		7,15	
10	Weerslag op distributienetvergoeding LS in c€/kWh = 9-8	0,73		0,74		0,75		0,75	

Bijlage 2: Visie stakeholders